

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПРАВА ТА ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ**

**До захисту допустити:
Зав. Кафедри Черних Є.М.**

« ___ » _____ 20__ р.

**«ЗАСОБИ ОТРИМАННЯ ВІДОМОСТЕЙ У ДОСУДОВОМУ
КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ»**

Кваліфікаційна робота
Студента економіко-правового
факультету
спеціальності 081 Право
освітнього ступеня «Магістр»
Костишина Олександра Романовича
Науковий керівник:
Хараберюш Іван Федорович
доктор юридичних наук, професор
кафедри права та публічного
адміністрування

Рецензент:
Безруков Дмитро Вікторович
Кандидат юридичних наук, начальник
ВО МРУП в Донецькій області

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____
Секретар ЕК _____
« ___ » _____ 20__ р.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
Розділ 1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ЗАСОБІВ ОТРИМАННЯ ВІДОМОСТЕЙ ВІД ОСОБИ У ДОСУДОВОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	10
1.1. Поняття та призначення засобів отримання відомостей від особи у досудовому кримінальному провадженні.....	10
1.2. Система та класифікація засобів отримання відомостей від особи у досудовому кримінальному провадженні.....	20
Висновки до розділу 1.....	29
РОЗДІЛ 2 ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАСОБІВ ОТРИМАННЯ ВІДОМОСТЕЙ ВІД ОСОБИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	31
2.1. Засоби отримання відомостей від особи у досудовому кримінальному провадженні без можливості застосування примусу.....	31
2.2. Засоби отримання відомостей від особи у досудовому кримінальному провадженні з можливістю застосування примусу.....	39
Висновки до розділу 2.....	48
РОЗДІЛ 3 СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНЕ КЕРІВНИЦТВО ПРОКУРОРА ДОСУДОВИМ РОЗСЛІДУВАННЯМ У ЧАСТИНІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ ОТРИМАННЯ ВІДОМОСТЕЙ ВІД ОСОБИ	50
3.1. Судовий контроль за досудовим розслідуванням у частині застосування засобів отримання відомостей.....	50
3.2. Процесуальне керівництво прокурора досудовим розслідуванням у частині застосування засобів отримання відомостей.....	59
Висновки до розділу 3.....	67
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74

ВСТУП

Досудове розслідування становить важливу кримінального провадження та кримінального процесуального права. Саме на цій стадії проводиться процесуальна дія щодо отримання інформації, яка може мати відношення до кримінального правопорушення. Сторона обвинувачення використовує певні процесуальні дії, для отримання такої інформації.

Актуальність даної роботи в тому, що засоби отримання відомостей в досудовому кримінальному провадженні є важливою складовою кримінального провадження, через використання таких засобі можна отримати повну картину кримінального правопорушення, та вирішити питання щодо винуватості чи невинуватості певної особи.

Використання засобів отримання відомостей в досудовому кримінальному провадженні представляє собою взаємозв'язок держи і певної особи, щодо якої і будуть проводитися певні процесуальні дії. В разі такого використання важливим моментом є збереження усіх гарантій кримінального процесуального права та виконання завдання кримінального процесу.

Дослідження такого інституту як засоби отримання відомостей в досудовому кримінальному провадженні є досить розгалуженим і складається з певних механізмів, саме вони допомагають правильно та ефективно проводити як певні процесуальні дії так і контролюють додержання законності та верховенства права при розгляді кримінального правопорушення.

Це викликано тим, що такий механізм є дуже важливим в кримінальному провадженні та, проведення його повинно контролюватися як уповноваженими особами так і самою процедурою проведення процесуальних дій, його формального закріплення, та вимог доказовості, що ставляться до таких відомостей.

Такий інститут може зіштовхуватись з величезною кількістю проблем, тому потребує як досить чіткої правової регламентації та закріплення нормативно, так і контролю зі сторони уповноважених державних органів задля того, щоб досягти рівності сторін кримінального провадження, зменшення чи взагалі нівелювання можливості порушення прав особи в кримінальному провадженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Можемо побачити велику кількість вчених, які досліджували засоби отримання відомостей в досудовому кримінальному провадженні це:

О. Д. Антонюк; О.А Банчук; Р.В. Бараннік; О. В. Бауліну; В.В Бірюков
О. П. Ващук ; О. В. Геселевим; С. О. Гриненка; Ю.М. Грошевий; В.П. Гмирко; Д. В. Деревняк; В. А. Завтур; В.С. Зеленецького; Л. В. Карабут; А.А. Коваль; І. М. Козьяков ; Р.В. Корякін; С. А. Крушинський; С.Л. Лисаченко; Л.М. Лобойко; Т. О. Лоскутов; П.А. Лупинська; М.М. Михеєнко; М.А. Погорецький; О. І. Полюхович; В.О. Прядко; Б.Г. Рогозовського; Д.Б. Сергєєва; М. Ф. Сокиран; К. В. Тарасенко; О.М. Толочко; В.Ю. Шепітько; Д. О. Шингарьов; М.Є. Шумило; Г.Ю. Юдківська та інші.

Однак праці вищевказаних вчених акцентували увагу на певних конкретних засобах отримання відомостей, проте не розглядали їх як комплексне явище, яке притаманне кожному кримінальному провадженню. Ця робота ставить на меті не тільки комплексне та повне вивчення засобів отримання відомостей, але й видову характеристику таких засобів, судового контролю та процесуального керівництва на такій стадії, що носять на меті контроль за такими засобами, їх використання ще й законність їх використання, легалізацію та дотримання кримінальних процесуальних гарантій учасників кримінального провадження.

Об'єкт дослідження є: суспільні відносини, які виникають, змінюються та припиняються при використанні засобів отримання відомостей в досудовому кримінальному провадженні

Предмет дослідження є: Засоби отримання відомостей в досудовому кримінальному провадженні

Метою дипломної роботи є конкретизація положень щодо засобів отримання відомостей в досудовому кримінальному провадженні, поняття та нормативного закріплення отримання відомостей, конкретизувати класифікацію засобів отримання інформації, уточнити порядок використання засобів отримання відомостей і досудовому кримінальному провадженні за класифікацією щодо використання примусу, або без такого. Конкретизація нормативних та наукових положень щодо процесуального керівництва та судового контролю під час використання засобів отримання відомостей.

Завдання:

- Визначити поняття та призначення засобів отримання відомостей, відмінність від доказів,
- Аргументувати науковий підхід щодо визначення системи та класифікації засобів отримання відомостей щодо різних критеріїв
- Характеризувати засоби отримання відомостей без можливості використання примусу
- Характеризувати засоби отримання відомостей з можливістю використання примусу
- Конкретизувати необхідність судового контролю та проблеми при реалізації такого контролю
- Конкретизувати процесуальне керівництво прокурора на стадії досудового розслідування та визначення проблем , які пов'язані з його реалізацією

Методи наукового дослідження: В написанні дипломної роботи були використанні як загальнонаукові так і спеціальні методи, а саме:

Діалектичний метод був використаний при аналізі нормативних та наукових джерел, щодо існування та систематизації такого явища як засоби отримання відомостей

Формально-логічний формував чітке поняття щодо такого терміну як відомості, засоби отримання, аналіз таких термінів та порівняння з іншими схожими термінами, визначення призначення та ролі засобів отримання відомостей в досудовому кримінальному провадженні

Системно-структурний дає змогу проаналізувати систему засобів отримання відомостей, їх структуру, також визначення засобів отримання відомостей від особи без та з можливістю використання примусу, відлити та конкретизувати певні відмінності та особливості такої класифікації.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що в даній роботі було синтезовано наукова думка щодо засобів отримання відомостей в досудовому кримінальному провадженні

Було синтезовано та визначено, що право свободи особи від самовикриття при використанні примусових засобів залежить в вольової поведінки особи на використанні примусу, та те, що якщо результатом примусу є активна вольова поведінка, то право особи на свободу від самовикриття є порушеним

Констатовано, що нормативно закріплена система отримання відомостей є невичерпною, та може включати й інші ніж ті, що закріплені в кримінальному законодавстві, головним аспектом є дотримання законності їх використання

Визначені нові для українського законодавства альтернативи допиту та дача показань, а саме процесуальне інтерв'ю

Види контролю та процесуального керівництва можуть бути як попередніми так і подальшими

Практичне значення отриманих результатів.

Результати дослідження можуть бути використанні в:

- **Науковій діяльності**, для подальшого розроблення, поглиблення та аналізу цієї теми. Розроблення подальшої наукової думки спираючись на цей матеріал.

- **Навчальній діяльності**, для розроблення навчально-методичних програм, лекцій, семінарів в навчальних закладах всіх рівнів, для викладання предметів, які безпосередньо пов'язані з цією роботою, такі як: «Кримінальний процес», «Теорія та практика кримінального процесуального доказування
- **Практичній діяльності** слідчих, прокурорів, оперативних підрозділів, адвокатів, для використання результатів для удосконалення своєї практичної діяльності
- **Законотворчій діяльності** при створенні чи удосконаленні нормативно-правової бази , що стосується кримінального процесуального права

Апробація: Кваліфікаційна робота пройшла апробацію в науковій конференції в Маріупольському державному університеті з теми « Теоретико-практичні проблеми розвитку національного права України в умовах євроінтеграції», яка проходила 1 грудня 2021р. Темою публікації є : «Судовий контроль на стадії досудового розслідування».

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі плану виконання кваліфікаційної роботи, вступу трьох розділів, що містять 6 підрозділів, висновком, списком використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 78 сторінки, основний текст них складає 63 сторінки, список використаних джерел (83 джерел) 10 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ЗАСОБІВ ОТРИМАННЯ ВІДОМОСТЕЙ ВІД ОСОБИ У ДОСУДОВОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

1.1 Поняття та призначення засобів отримання відомостей від особи у досудовому кримінальному провадженні

Досудове розслідування являє собою стадію кримінального провадження, на якій проводяться певні кримінальні процесуальні дії щодо отримання доказової бази про причетність чи непричетність особи до вчинення нею кримінального правопорушення. Згідно цього сторона обвинувачення проводить доказування.

Стаття 92 КПК встановлює обов'язок доказування кримінального правопорушення та підозрюваного слідчому прокурору, та в деяких випадках потерпілому [1].

В.Ю. Шепітько визначає, що пізнавальна діяльність слідчого направлена на проведення кримінально-процесуальних дій для доказування шляхом отримання певних відомостей про таке кримінальне правопорушення [2, с. 26].

Виходячи з цього повинен бути передбачений законодавством порядок цього доказування. Такі способи в загальному можна назвати засобами отримання відомостей в досудовому кримінальному провадженні.

В першу чергу треба дати визначення такому терміну, бо в законодавстві він не застосовується, і поширений лише в науці кримінального процесуального права.

В тлумачному словнику термін засіб визначається як «спеціальна дія чи прийом за допомогою якого можна досягти певного результату» [3, с. 307].

Стаття 93 КПК передбачає певні засоби , які повинні використовувати слідчі чи прокурори для доказування обставин кримінального правопорушення, так наприклад використовуються:

- Слідчі чи негласні слідчі розшукові дії;
- Витребування документів, речей, висновків експертів, актів висновків , в органів державної влади , органів місцевого самоврядування, фізичних чи юридичних осіб;
- Інші процесуальні дії, які можуть стосуватися не тільки отримання та відібрання відомостей, але й забезпечення таких доказів та зберігання;
- Збирання доказів та території іноземної держави шляхом використання міжнародної правової допомоги;

Частина 4 статті 93КПК вказує, що докази можуть бути отримані шляхом міжнародного співробітництва. Такий спосіб отримання відомостей є дуже особливим і вимагає згоди на це двох чи більше держав в залежності від міжнародного договору. Щодо міжнародного співробітництва можемо побачити, що в національному законодавстві є багато двосторонніх міжнародних актів між державами, щодо допомоги під час проведення кримінального провадження.

Такі двосторонні договори, чи міжнародні акти щодо правової допомоги в кримінальному провадженні грають важливу роль, бо в першу чергу через використанні таких способів можна ефективніше розглядати певне кримінальне провадження, мати більш повну картину щодо обставин кримінального правопорушення виходячи з чого можна враховувати докази, які знаходяться на території інших країн, та залучати їх до кримінального провадження.

Якщо говорити про таке поняття як відомості, то воно дуже часто зустрічається в КПК у різних випадках , та мають дуже об'ємний характер. Наприклад в КПК зазначається що досудове розслідування починається внесенням відомостей до ЄРДР; отриманням певних відомостей від свідків,

експертів, відомості в протоколах, тощо. Тобто можемо представити, що це певна інформація, яка має відношення до кримінального провадження.

Виходячи з цієї думки можемо зауважити думку вченого В.С. Зеленецького, який вважає кримінальне провадження процесом збору інформації, що має відношення в розгляді певної справи, а саме певне конкретне провадження стає документальним фондом щодо інформації розгляду кримінального провадження [4, с. 25].

Якщо дослідити наукову думку Гмирко В.П. , то можна дійти до того, що кримінальне правопорушення він визначав як « конструкцію в просторі юридичної мисленнєдіяльності» , таку, що складається з певних « знань» які і можна вважати відомостями, яку здобуває, та в процесі доказування стороною обвинувачення і потрапляє як доказовий матеріал в подальших кримінально процесуальних діях [5, с. 11].

Для розуміння поняття відомості можемо в першу чергу зайти його в тлумачному словнику , та проаналізувавши норми КПК. Згідно тлумачного словника термін відомості означає: «повідомлення, певні факти про кого - , що-небудь» [3, с. 615].

Глава 4 КПК має назву « Поняття доказів, належність та допустимість при визнанні відомостей доказами». Тобто виходячи з цього можемо визначити, що відомостями можуть бути майбутні докази, які повинні пройти процедуру доказування, яка згідно статті 84 КПК проводиться як слідчими , прокурорами(стороною обвинувачення) , так і судом в особі слідчого судді , так і суду при розгляді справи по суті. Тобто процесуальні відомості повинні пройти процес доказування як стороною обвинувачення так і судом, що витікає з статті 23 КПК, в якій вказано, що не можуть вважатися доказами відомості, які містяться в речах, документах, що не були предметом дослідження безпосередньо суду.

Вчений Лобойко Л.М. наприклад вважає, що законодавець в КПК поняттями « відомості» та «фактичні відомості» замінює поняття «фактичні дані» , які визначають поняття доказів [6, с. 131].

Треба погодитись, що не можна замітити різниці між такими поняттями і зазначити, що такі терміни як «інформація»; «Відомості»; «обставини», «фактичні дані» та «докази» використовує як поняття рівнозначні та синонімічні.

Наступним треба зазначити джерела з яких можна отримати відомості в досудовому розслідуванні .

Стаття 84 КПК визначає, вичерпний перелік джерел доказів : «Процесуальними джерелами доказів є показання , речові докази, документи, висновки експертів». Проте важливо зауважити те, що науковці виявляють куди більший перелік джерел доказів ніж згідно цієї статті саме: огляд, обшук, освідчування, слідчий експеримент, пред'явлення для впізнання. При проведенні цих слідчих розшукових дій учасники можуть вносити певні заяви , повідомлені , які теж можна вважати відомостями.

Важливим є також те, що доказовими в такому випадку будуть не тільки речові докази, але й відомості щодо того чому певні речі знаходяться у певної особи Наприклад при проведенні обшуку особа щодо якої проводиться обшук може пояснювати наявність обмеженого в цивільному обороті предмета чи речовини.

Також при проведенні слідчих дій можна отримати відомості які стосуються ознак тіла такої особи, певні шрами, татуювання, побої, фізіологічні особливості; почерк, хода, тощо.

Виходячи з криміналістичної теорії можна зазначити, що кримінальне правопорушення, визначається як подія минулого, саме тому сторона обвинувачення повинна знаходити відомості про таке правопорушення, які відобразились як на речах матеріальних , так і ідеальним, такими що залишилися в свідомості певних осіб, згідно до цього сторона обвинувачення, знаходить і вивчає можливі носії такої інформації [7, с. 98–99].

Відомості в досудовому кримінальному провадженні можна умовно розподілити на особові та речові.

До першої частини входять такі які можна отримати від особи не лише шляхом отримання показань а й отримання фактичних даних , що містяться в показаннях свідків, потерпілого , підозрюваного, в процесуальних документах, висновків експертів. Тобто передача відомостей таким шляхом повинна сприйматися за допомогою психічної діяльності людини і потім повинна виражатися в певних формах відображення будь то усно, писемно , так і інших способах такої передачі від особи іншим наприклад, жестами , мімікою тощо [8, с. 45].

Отже з цього витікає, що при отриманні відомостей від особи об'єктом пізнання буде саме особа, її свідомість, та інформація, яка отримується з її свідомості.

Також вчені виділяють такі відомості , які можна отримати від особи проте не як з ідеального носія, а як з матеріального. Наприклад при освідуванні особи , чи проведенні інших процесуальних дій можна отримати від особи інформацію про його особливі приміти, татуювання, шрами, голос, спеціальні вміння, його підпис ходьба , тощо.

О.П. Острійчук аналізує поділ доказів на особові та речові і доходить до того, що таке виділення не є протиставленням доказів, а лише визначенням відмінностей від фактів, які виходять з особи чи з матеріального предмету, те що вони мають різний процесуальний порядок збору зберігання та вивчення [8, с. 45–46]. Важливим є те , що відбираючи відомості від особи, треба проводити з певною процедурою , яка повинна забезпечувати певні права та свободи цієї особи і це повинно слугувати тому що особа не може бути об'єктом вивчення як просто речі.

В законодавстві можемо виділити такі відомості , які не можуть бути використані в кримінальному провадженні через те, що є пряма заборона в Законі. Щодо таких відносять ся відомості, які містять в собі адвокатська таємниця , медична таємниця, нотаріальну таємницю, інформацію яка отримана від процедури сповіді та інші, виходячи з частини 2 статті 65 КПК.

Наприклад можемо привести ситуацію, в якій сторона обвинувачення може вимагати від закладу охорони здоров'я інформації що становить медичного стану певної особи і такий медичний заклад цілком законно може відмовити в задоволенні такого клопотання. Згідно ЗУ « Про основи законодавства України про охорону здоров'я» в статті 39-1 вказано, що пацієнт має право на таємницю про факт звернення за медичною допомогою, чи стан його здоров'я результати медичного обстеження, тощо [9, с. 64].

Отже даний механізм допомагає забезпечувати особі її права і не розголошувати інформацію, яка виникає в певних сферах суспільної діяльності і через це особа має імунітет з боку отримання таких відомостей.

Отримання відомостей в кримінальному провадженні є однією із виключних елементів процесу доказування. Треба зазначити, саме доказуванню багато хто з вчених відводить в кримінальному провадженні центральне місце, тому важливим провести різницю між двома цими поняттями.

Наприклад П.А. Лупинська вважає, що доказування становить серцевину кримінально-процесуальної діяльності [10, с. 127]. А М. М. Михеєнко вважає докази і доказування основним змістом і ціллю кримінального процесу як галузі права, науки і навчальної дисципліни [11, с.115].

Так згідно частини 2 статті 91 КПК доказування визначається процесом збирання перевірці та оцінці обставин, які мають значення для кримінального провадження.

Тобто можна протиставити ці два поняття як « засоби отримання відомостей» та «доказування». Поняття « засоби отримання відомостей» є структурним елементом «доказування», бо доказування включає в собі отримання і фіксацію відомостей, але в включає такі елементи як перевірка, оцінка, зберігання та подальше їх використання у кримінальному провадженні. Проте також можна зауважити, що відомості є більш об'ємними і можуть виходити за межі поняття доказування. Наприклад при

застосуванні слідчих дій відомості, можуть отримуватись і такі відомості, які в подальшому не будуть визнані доказами, та випадки, коли отримання доказів проходить такими шляхами, які отримані в порядку не передбаченому законом чи забороненим цим законом.

Отже можна зробити висновок, що засобами отримання відомостей в досудовому кримінальному провадженні є процесуальні дії суб'єктів кримінального провадження, які проводяться з метою отримання процесуально важливу інформацію для подальшого розгляду справи.

Наступним треба визначити призначення засобів отримання відомостей, яку роль вони грають, та яка мета стоїть перед ними.

Як вже було зазначено раніше досудове кримінальне провадження можна представити як стадію головна задача якої суб'єктами кримінального провадження знаходження певної інформації, яка може бути використана для розгляду кримінального провадження, виявлення обставин щодо причетності та непричетності особа до вчинення кримінального правопорушення.

Д.Б. Сергєєва вважає, що такі засоби отримання відомостей як слідчі дії проводять з метою отримання відомостей від певних джерелі слугують для того, щоб шляхом процесуальних дій зафіксувати певні дані, які мають значення для кримінального провадження, тобто такі дії мають в першу чергу спрямованість на розшук певних відомостей, та їх пізнавальний характер. І не менш важливим призначенням таких дій вона вважає перевірку вже отриманих відомостей і їх зрівняння [12, с. 55].

Важливу роль для призначення відомостей в кримінальному провадженні грає роль наявності та закріпленні відомостей з урахуванням як змісту так і форми для можливості їх використання в процесі доказування тих чи інших обставин в судовому провадженні.

Вчений Ю.М. Грошевий визначає, про те, що в відомостях повинна бути дотримана як умова змістовності таких відомостей, так і те, що такі відомості повинні бути закріплені в правильній процесуальній формі [13, с. 71]. Так для того, щоб фактичні дані визнавалися відомості у випадку коли

фактичні дані маєть значення для справи, проте зафіксовані з порушенням чи взагалі без дотримання вимог закону щодо проведення слідчих дій.

Дотримання таких умов як зміст і форма відомостей, дають змогу зрозуміти призначення засобів отримання відомостей.

Змістовне забезпечення відомостей в кримінальному провадженні можна уявити, як фактичні дані, що мають відношення до певного кримінального провадження, та виражають певні факти, які можуть бути використані для встановлення винуватості чи невинуватості особи щодо здійснення нею кримінального правопорушення.

Стаття 94 КПК зазначає, що сторона обвинувачення та суд повинні проводити доказування відомостей з додержанням певних вимог від такої інформації, а саме достатності. Це значить, що для прийняття будь якого рішення, залежить від того, чи зможе певний доказ мати достатній об'єм інформації, яка буде прямо відповідати на питання щодо умов вчинення такого кримінального правопорушення, умов, які повинні відповідати на питання і робити такі докази зрозумілими і повними.

За допомогою засобів отримання відомостей сторона обвинувачення в особі слідчого чи прокурора отримує дані щодо підтвердження чи спростування причетності особи до кримінального правопорушення, шляхом використання слідчих розшукових дій і негласних слідчих розшукових дій.

Досудове обвинувачення можна умовно поділити на три етапи.

Перший етап настає тоді, коли уповноважена особа приймає заяву про вчинене кримінальне правопорушення, чи самостійно знаходить таку інформацію. Саме на цьому етапі починається отримання відомостей, які можуть стосуватися кримінального правопорушення і приймається рішення для початку кримінального провадження. На цьому етапі починається рух кримінальної справи шляхом внесення відомостей в ЄРДР та з отриманої інформації можна заочно кваліфікувати кримінальне правопорушення та визначити особу, яка вчинила таке правопорушення.

На другому етапі слідчий чи прокурор вже використовують засоби отримання відомостей, проводять певні слідчі дії, такі як допит, проведення експертизи, освідування, тощо. Накопичують інформацію, проводять аналіз та оцінку таких відомостей і у випадку підтвердження причетності особи до кримінального правопорушення можуть заявити особі про підозру, використати засоби забезпечення, та інші процесуальні дії, які допоможуть зберегти певні відомості та джерела відомостей, тощо.

На третьому етапі сторона обвинувачення через наявність в них достатніх підстав, та для забезпечення достатності доказів для подальшого доказування, можуть використовувати і негласні слідчі дії, використання яких дозволяється лише у випадку достатньої впевненості у вчиненні кримінального правопорушення у разі неможливості їх отримання в інший спосіб. Та закінчується тим, що сторона обвинувачення приймає процесуальне рішення щодо того чи передавати справу на розгляд до суду чи закривати таку справу.

Формальне забезпечення відомостей грає дуже важливу роль в формуванні відомостей як доказів. Саме за допомогою формального закріплення відомостей про перебіг процесуальних дії суд може визначати такі відомості допустимими.

В.В Бірюков зазначає, що в просі проведення певної слідчої дії, повинна бути формально закріплена певними способами. Так підлягає фіксації інформація не тільки щодо об'єкта проведення слідчої дії, а й відомості про суб'єктний склад такої слідчої дії, час та місце проведення, технічні засоби фіксації інформації під час проведення слідчої дії. Авто вважає, що така конкретизація допомагає використати результат такої слідчої дії багаторазово та перевірити достовірність проведення такої дії і обґрунтованість висновків такої дії [14, с. 97].

Використовуючи слідчі дії уповноважена особа повинна документально закріпити результати такого проведення, яке буває в формі протоколу чи пояснення.

Згідно частини 8 статті 95 КПК пояснення не визнається доказом крім певних виключень, але воно грає важливу роль в досудовому розслідуванні для слідчого чи прокурора в першу чергу як початок досудового розслідування та внесенням відомостей в КРДР, та у випадках сумнівів щодо процесуального статусу особи, тощо.

Ще одним важливим способом фіксації доказової інформації попри існування пояснення та протоколів є технічні засоби. Такий спосіб є додатковим, та таким що не можна використовувати в слідчих діях без протоколювання, проте таким, який допомагає більш об'ємно і наглядно фіксувати певні відомості.

Важливою є така думка, що докази повинні бути отримані більшим шляхом, тоді б вірогідніше можна доказати дійсність таких відомостей. Наприклад процесуальне оформлення доказів повинно бути оформлено в трьох видах:

- Наочий, тобто шляхом фотографування, відео- та аудіозапису
- Відображення результатів процесуальних дій в протоколів
- Вилучення об'єкту дослідження, такий наприклад як речовий доказ [15, с. 62– 63].

Отже фіксування технічними засобами необхідні для гарантування фіксації проведення процесуальних дій

1.2 Система та класифікація засобів отримання відомостей від особи у досудовому кримінальному провадженні

Засоби отримання відомостей в досудовому кримінальному провадженні мають велике значення для досудового провадження, а саме визначення якими саме засобами слідчий чи прокурор буде використовувати для отримання відомостей в певному кримінальному провадженні.

Законодавець дає певний перелік того, як можна отримувати певні відомості в такому провадженні. А науковці розширюють та систематизують знання щодо таких дій. Тому важливим для визначення системи засобів отримання відомостей встановлення як нормативного так і наукового закріплення такої системи.

Як вже зазначалося в частині другій статті 93 КПК визначається якими способами сторона обвинувачення користується для отримання відомостей в досудовому провадженні:

- Слідчі і негласні слідчі(розшукові) дії;
- Витребування від державних органів, органів місцевого самоврядування, фізичних , юридичних осіб речей і документів;
- Отримання відомостей шляхом міжнародного співробітництва;
- Інші процесуальні дії.
 - Вчені зазначають, що велику роль серед засобів отримання відомостей в досудовому розслідуванні грають роль саме слідчі гласні, та негласні (розшукові) дії [16, с. 35].

Вчені вважають , що допит дуже часто використовується в досудовому розслідуванні. Так за допомогою такої процесуальної дії можна отримати первинну інформацію з якої і буде формуватись криміналістична тактика дій слідчого чи прокурора. Вчені вважають, що такий засіб отримання відомостей має важливе значення, для отримання відомостей, для подальшого використання в доказуванні, та перевірки доказів[17, с. 333].

Попри те , що допит є одним із найбільш популярних засобів отримання вербальної інформації від особи треба зазначити те, що важливу роль грають показання , які надає особа в процесі проведення інших слідчих дій, шляхом фіксування їх в протоколі [18,с. 142].

Показання можуть надаватися шляхом проведення будь яких слідчих дій, будь то обшук, слідчий експеримент, освідчування та інші дії [19, с. 10].

Також можна віднести до засобі отримання відомостей пояснення, попри те, що згідно КПК пояснення доказами не встановлюються, проте вони можуть грати важливу роль для сторони обвинувачення.

Так в першу чергу слідчий чи прокурор повинні виявити та зрозуміти для себе, що , та яким способом проводити подальше досудове розслідування.

Виходячи з цього ми можемо побачити, що хоча законодавець не визнає показання як докази, проте нормативно забезпечує отримання пояснень в досудовому розслідуванні.

Так наприклад особа може надавати пояснення щодо підозри, представник юридичної особи дає пояснення щодо кримінального правопорушення, пояснення дає спеціаліст щодо його обов'язку на пояснення ,тощо.

До системи засобів отримання відомостей також можна віднести і негласні слідчі дії, роль яких отримання відомостей таким способом, щоб відомості про проведення таких дій не було відомим, проте з більш вираженою можливістю порушення прав таких осіб і неможливості особи щодо якої проводять такі дії знати та оскаржувати їх перебіг у разі порушення її прав.

Так наприклад такий вчений як Р.В. Бараннік досліджував такі негласні слідчі дії як накладення арешту та зняття інформації з каналів зв'язку. Такі засоби порушують право особи не свідчити проти себе і своїх рідних , що порушує конституційне та процесуальне право осіб , та усіх з ким він спілкується, так і те, що особа навіть не може догадуватись щодо використання таких засобів [20, с. 16].

Наступним структурним елементом системи засобів отримання відомостей є витребування. Деякі вчені вважають, що витребування не входить в систему засобів отримання відомостей, а становить самостійний спосіб [21, с. 85–86].

Проте вважаю таку думку хибною, бо за своєю суттю така процесуальна дія є спеціальним засобом, за допомогою якого можна отримати певну інформацію, що має значення для кримінального провадження.

Треба зазначити що хоча нормативно і закріплений такий засіб, але не міститься в КПК процедури витребування.

С. А. Крушинський визначив ще й такий спосіб, який дуже схожий на витребування, проте отримується від інших осіб добровільно, без вимоги на витребування. Він зазначає такий спосіб як «пасивна форма» отримання відомостей в досудовому кримінальному провадженні [22,с. 532].

Треба зазначити те, що витребування як засіб отримання відомостей спосіб більш регулювати через що Вчений І.М. Чемерис визначає недоліки такого засобу, які потрібно врегулювати нормативно:

В законодавстві нема чіткої процедури та способів витребування таких документів і речей, згідно з цього листування сторони обвинувачення з такими державними чи місцевими органами, фізичними та юридичними особами проходить за межами кримінального процесу, через відсутність певного порядку такого листування. Тому автор визначає, що законно і передбачено кримінальним процесуальним кодексом порядок отримання таких документів чи речей є використання обшуку чи тимчасового доступу [23, с 341].

Наступними засобами, які можна віднести до негласних слідчих дій, що використовуються в кримінальному провадженні є оперативно-розшукові засоби. Деякі такі заходи можна побачити в статті 8 ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність», вони дуже схожі на негласні слідчі дії, проте мають різницю як в нормативному закріпленні, так і в тому як забезпечується гарантії осіб, щодо дотримання їх прав і свобод під час проведення таких дій та часових меж їх проведення.

Саме тому вчений Л.М. Лобойко зазначив, що вирішення гарантування прав осіб при проведенні оперативно-розшукових дій можна

шляхом формалізації таких способів проведення, та інструкції щодо них. Він зазначив, що необхідні дії державних органів роль яких боротьба зі злочинністю повинна бути відрито відображена в КПК [24, с. 152-153].

Тут одразу треба привести іншу думку С. О. Гриненка, який вважає, що саме особливістю оперативно-розшукових дій є саме конспірація, про проведення, яка одразу ж виділяє такі дії серед слідчих дій і вони мають через так конспірацію специфіку отримання даних, бо відрізняються саме специфічним конспіративним способом [25, с. 41–42].

Отже оперативно-розшукові дії можна віднести до системи засобів отримання відомостей від особи, проте слід зазначити їх штучне відокремлення від норм КПК, з неврегульованими питаннями щодо гарантій, та процесуального перебігу такої дії.

Важливим моментом в переліку таких засобів в частині другій статті 93 КПК є незакінченість зі сторони законодавця таких процесуальних дій отримання відомостей.

З цього випливає, що законодавець вважає можливим використовувати й інші засоби, але при дотриманні засад кримінального процесуального законодавства при їх отриманні та в процесі доказування, чи такими, в сутність яких не є засобами отримання відомостей а інша, але попри те з такої процесуальної дії можна отримати інформацію.

Наприклад Вчений Ю.М. Грошевий вказує на те, що хоча законодавством і передбачено вичерпний перелік слідчих дій, але наполягає на розширенні та процесуальному закріпленні і інших дій, що можуть розширити арсенал слідчого чи прокурора для досудового розслідування, наприклад:

- Витребування речей чи документів без посередництва слідчих чи судових дій;
 - Вимога на проведення перевірок та ревізій;
 - Прийняття документів від учасників процесу чи інших осіб.
- [26, с.76].

Іншим є думка Б.Г. Рогозовського, який зазначає, що способи отримання інформації для досудового розслідування є безмежним і не потрібне його розширення, а взагалі саме принципу фіксування [27 с. 166].

З цього витікає що інформація, щодо кримінального правопорушення може бути отримана і без дотримання процесуального шляху, але якщо така інформація, та способи її отримання будуть відповідати вимогам дотримання гарантій прав і свобод осіб та дотримання вимог доказів, то таку інформацію можна використовувати в досудовому розслідуванні для її подальшого використання.

Наприклад є ідея розширення проведення процесуальних дій, з яких можна отримувати інформацію, та деформалізувати такі процесуальні дії, бо процедура доказування буде проходити розгляд при судовому розгляд справи по суті і сторона обвинувачення повинна буде доказувати суду те, що такі відомості треба визнати доказами, та законність їх отримання до їх доказування [28, с. 32].

Отже треба зазначити, що законодавець не визначив вичерпний перелік процесуальних дій, якими і отримується відомості в досудовому кримінальному провадженні, а зазначив основні, ціль яких визначена отриманням інформації для досудового розслідування та передбачає й інші дії які можуть використовуватись для доказування.

Говорячи про класифікацію засобів отримання відомостей в кримінальному провадженні, то треба зазначити, що така класифікація є досить розгалуженою і багато вчених приділяють увагу щодо її встановлення, розділяють за багатьма критеріями.

В першу чергу треба уділити критерію часу використання засобів отримання відомостей.

Загалом до часового критерію більшість вчених визначають отримання відомостей :1) до внесення відомостей в ЄРДР; 2) та ті, що використовуються на стадії досудового розслідування.

До внесення відомостей в ЄРДР можна вважати використання наступний дій: отримання та відібрання пояснень, тимчасове вилучення майна, обшук затриманого, огляд речей затриманого від отримання та відібрання відомостей та речей органів державної влади, місцевого самоврядування, фізичних чи юридичних осіб, проведення оперативно-розшукувальних дій.

М. Є. Шумило визначає, що докази можуть бути отримані на етапі досудового чи судового провадження. В своїй роботі він зазначає, що обов'язок доказування лежить як на стороні обвинувачення, таких як слідчий чи прокурор, та на стороні суду. Тому деякі процесуальні дії можуть не визначатися доказами згідно до статті 23 КПК, яка говорить про засаду безпосереднього дослідження доказів судом.

Проте нормативно закріплено такі способи, які дають змогу провести таку слідчу дію як допит в судовому засіданні. Це виходить з того, що відомості, які отримані з допиту суд не може використовувати під час судового розгляду як докази, бо він повинен самостійно його дослідити. М.Є. Шумило визначає, що КПК передбачено такий спосіб як проведення допиту в судовому засіданні на стадії досудового розслідування, через можливість загрози втрати особу, яку допитують через загрози життю, хвороби, тощо. [29]

Наступною є така класифікація, яка визначає з якого джерела певна інформація може бути отримана

О. П. Вашук визначає, що джерелом доказів можуть бути вербальними і невербальними.

Вербальними він зазначає такі, які можна отримати шляхом їх отримання від учасників кримінального провадження, будь то допит, пояснення та показання.

А невербальними можна вважати такі, які отримані шляхом використання в якості об'єкта певну річ, чи місце. Так він зазначає, що до

такого виду можна віднести: місце події, місце проведення процесуальної дії, документи ,речі, тіло певної особи, татуювання , шрами , тощо. [30, с. 48]

Ще є спроба класифікувати засоби отримання щодо певних категорій осіб, які будуть використовувати такі засоби, насправді й можна так класифікувати, проте це не буде мати сенсу.

В першу чергу як зазначає С. А. Крушинський законодавство хоча і надає право учасникам використовувати певні засоби проте вони значно обмежені в повноваженнях та інструментарії щодо такого використання.

Сторона обвинувачення отримала величезну кількість повноважень щодо такого, вона сама може їх використовувати, а якщо представити інших учасників, які не мають певних повноважень від держави, то вони взагалі можна сказати не мають навіть і близької можливості використання певних засобів отримання відомостей [31, с. 298].

Як зазначає Л. В. Карабут ,що реалізація прав учасників в кримінальному провадженні щодо використання засобів носить опосередкований характер. Тобто щоб реалізувати таке право учасники повинні робити клопотання службовим особам, які мають такі повноваження.

Спроби учасників загалом закінчуються тим, що вони повинні звернутися до уповноважених осіб, такі наприклад як слідчі чи прокурори, та слідчих суддів і суддів кримінального провадження.

Можна розглянути засоби отримання відомостей з боку використання примусу . Так законодавець нормативно закріплює , що в разі необхідності отримання певних відомостей можна використовувати такі заходи, які можуть порушувати деякі загальні конституційні права особи .

Згідно цього вчені розділяють засоби на ті, в порядку їх здійснення можна використовувати примусі ті , під час здійснення яких примус використовувати заборонено.

В першу групу можна віднести: допит, слідчий експеримент, пред'явлення особи до впізнання

В другу групу можна віднести відібрання зразків для експертизи, освідування, медична або психіатрична експертиза, тощо.[32, с. 259].

Далі можна класифікувати в залежності від послідовності проведення слідчих дій:

- Первинні такими можна назвати засоби , які використовуються до внесення відомостей в ЄРДР і до повідомлення особі про підозру
- Подальші всі інші слідчі дії відносяться до цієї категорії
- Повторні. Вони виконуються тоді, коли проведення засобів отримання відомостей від особи було виконано з певним порушенням прав та свобод особи, якщо дані , які були отримані в результаті таких дій і отримані дані суперечать іншим відомостям.

Залежно від можливості їх повторного проведення діляться на такі, що можна провести повторно, та ті, які провести повторно неможливо (впізнання за відеозаписом чи фотографіями)

Залежно від обов'язковості їх проведення можна віднести :ті, щодо проведення яких обов'язково нормативно закріплено в законі. Наприклад частина 2 статті 242 КПК визначає випадки в яких необхідно обов'язково провести експерти у випадках: встановлення причин смерті; встановлення тяжкості тілесних ушкоджень; встановлення психічного стану особи у випадках, щодо підозри до обмеженої осудності чи неосудності; встановлення віку особи , яка ймовірно скоїла кримінальне правопорушення; встановлення статевої зрілості ; встановлення матеріальних збитків скоєних кримінальним правопорушенням

Також засоби отримання відомостей можна класифікувати в залежності процесуальної підстави яких осіб така дія проводиться:

- За підставою слідчого або прокурора
- За постановою прокурора проводиться ексгумація трупа та освідування

- За згодою прокурора обшук , огляд допит в судовому засіданні на досудовій стадії
- За ухвалою слідчого судді [33].

Отже треба зазначити велику кількість класифікація , яка може бути надана засобам отримання інформації по різним критеріям, та наукова дискусія буде лише розширювати класифікацію.

Висновок до першого розділу:

Завершуючи перший розділ треба зазначити наступне:

1.Засобами отримання відомостей в досудовому кримінальному провадженні можна визначити процесуальними діями уповноважених осіб, направленні на отримання інформації , що має значення в кримінальному провадженні

2.Поняття , які використовує законодавець такі як: відомості, фактичні данні, обставини, дані, інформація є синонімічними

3.Відомості та докази мають різний ступінь проходження процедури доказування, так доказами можна вважати відомості, які пройшли процедуру доказування стороною обвинувачення та судом

4.Засоби отримання інформації виконують функцію: змістовного забезпечення в досудовому провадженні;фіксації такої інформації

5.Система засобів отримання відомостей є досить розгалуженою , та включає в себе: слідчі дії; витребування відомостей в органів державної влади, органів місцевого самоуправління , фізичних і юридичних осіб,тощо; інші дії. Проте назвати завершеною таку систему не можна в першу чергу через невичерпний перелік

6.Використання технічних засобів носить функцію розширення доказовості, та діє змогу збільшення об'єму фіксування певних відомостей, проте виповнює функцію не самостійно, а лише як допомога, бо головним способом фіксування відомостей є протокол проведення процесуальних дій.

7. Засоби отримання відомостей є структурним елементом доказування, бо крім отримання інформації доказування в себе включає перевірку, оцінку, зберігання такої інформації

8. Законодавством передбачені такі відомості, які не можна використовувати в кримінальному провадженні, та доказами не являтимуться, до них можна віднести: відомості, які можна віднести до адвокатської медичної, нотаріальної таємниці, та таємниці сповіді.

РОЗДІЛ 2

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАСОБІВ ОТРИМАННЯ ВІДОМОСТЕЙ ВІД ОСОБИ В ДОСУДОВОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

2.1 Засоби отримання відомостей від особи у досудовому кримінальному провадженні без можливості застосування примусу

Цей розділ буде присвячений засобам отримання відомостей, щодо яких законодавством не передбачений примус при проведенні таких слідчих дій.

При класифікації засобів отримання відомостей було виявлено що засоби отримання відомостей можна поділити на ті в яким можливо застосовувати примус чи без такого.

Примусом можна вважати таку категорію, як легально визначено і закріплена законодавством і дозволяє його використовувати в законних цілях з додержанням правильної процедури такого використання.

Проте в першу чергу треба вивчити такі процесуальні засоби отримання відомостей, які можуть бути використані без примусу. До них можна віднести: допит, одночасний допит двох і більше осіб, слідчий експеримент, пред'явлення для впізнання, тощо.

Допит є важливою слідчою дією в досудовому кримінальному провадженні, через те, що слідчий чи прокурор може отримати відомості, з яких і піде надалі криміналістична тактика, порядок проведення процесуальних дій, що та яку інформацію можна отримати від осіб чи речей, тощо.

Попри те, що така слідча дія нормативно закріплена в КПК, визначено її порядок види допитів, щодо місця і осіб, які допитуються на практиці виникають проблемні актуальні питання, що пов'язані з використанням допиту.

Першою проблемою допиту в новій редакції КПК є те, що порушується засада змагальності сторін у кримінальному провадженні. Згідно частини 2 статті 22 КПК визначено, що сторони кримінального провадження мають рівні процесуальні права в збиранні відомостей і доказів.

Проте сторона обвинувачення має більше повноважень, в першу чергу тим, що така сторона наділена повноваженнями з боку держави, і тим, що отримання правдивих доказів закріплюється кримінальним кодексом статтями 384 і 395 Кримінального кодексу України, щодо введення в оману суду і інших уповноважених органів і відмова в дачі показань, що передбачає кримінальну відповідальність за дачу неправдивих відомостей [34, с. 217].

Вчені визначають що в світі діють декілька систем права, які по різному дивляться на забезпечення рівності сторін у суді. Першою можна назвати континентальною, яка дає монополію держави на проведення допиту, а сторона захисту можна лише давати клопотання про проведення допиту певних осіб. Україну можна віднести до саме такої системи права, це проявляється в першу чергу закріпленими нормами в КПК.

Іншою можна визначити англосаксонську систему, особливістю якою в проведенні допиту є те, що кожна сторона кримінального провадження може вирішувати яких свідків їй допитувати. Через це сторона захисту вже має самостійні права щодо збирання відомостей через допит і не пов'язана з рішенням сторони обвинувачення щодо проведення такої слідчої дії.[35]

Виходячи з цього можна зробити висновок, що англосаксонська правова система ставить сторони кримінального провадження у рівні умови і не обмежує нічиїх прав щодо таких процесуальних дій і отримання відомостей.

Наступною проблемою вчені виділяють дублювання проведення допиту в кримінальному провадженні .

Згідно статті частини 4 статті 95 КПК, яка визначає, що суд не може вирішувати справу по суті використовуючи лише результати проведення

допитів та пред'явлення пояснень лише слідчому чи прокурору, а тому суд повинен дослідити такі пояснення від особи самостійно.

З цього витікає, що проведення допиту на досудовій стадії не мають доказового характеру без їх перевірки судом, а мають значення лише для сторони обвинувачення. Тому після проведення допиту на стадії досудового розслідування особа повинна буде пройти допит ще один раз на стадії судового розгляду для перевірки таких відомостей судом [36, с. 365].

Важливим є й те, якого формального закріплення потребує дана процесуальна дія, протокол проведення допиту повинен бути досить чітко визначеним і інформація повинна бути повністю зафіксована. Необхідність в формалізації протоколу допиту призводить до того, що формалізація та закріплення відомостей протоколу допиту може складати половину часу всієї слідчої дії.

Отже вчені вважають для вирішення такої проблеми потрібно де формалізувати таку слідчу дію, спростити проведення такої слідчої дії і виключити кримінальну відповідальність [37, с. 189].

Наступною дуже важливою проблемою, яка виникає при допиті є визначення стороною обвинувачення процесуального статусу допитуваного в кримінальному провадженні.

В першу чергу така проблема пов'язана з допитом особи в якості свідка. При виявленні кримінального правопорушення слідчий не має майже ніякої інформації про процесуальний статус особи, яку від буде допитувати. В першу чергу така особа буде мати процесуальний статус при допиті як свідок.

Якщо особа має процесуальний статус свідка, то вона повинна нести відповідальність за відмову від дачі свідчень, чи за дачу завідомо неправдивих даних.

Проте частина 3 статті 87 КПК передбачає, що відомості які отриманні від свідка, яка в наступному змінить процесуальний статус на підозрюваного чи обвинуваченого вважаються недопустимими.

Даний механізм існує для того, щоб слідчий чи прокурор не зловживали обов'язком особи давати пояснення щодо інформації, що має значення в кримінальному провадженні і не обходили право особи, яка вчинила кримінальне правопорушення не свідчити проти себе.

Ми маємо практику Верховного Суду, щодо тлумачення цієї статті. Ця стаття повинна використовуватись тоді, коли в слідчого чи прокурора вже є інформація, яка вказує на те, що дана особа буде визнана підозрюваним в вчиненні такого кримінального правопорушення, і через відсутність у особи права не свідчити проти себе, бо має статус свідка і є порушенням прав і свобод особи [38].

Проте навіть тут може виникнути зловживання зі сторони обвинувачення, бо слідчий чи прокурор можуть не враховувати певні відомості які вказують на вчинення особою кримінального правопорушення з метою отримання викривальних відомостей від осіб, та уникнення використання права особи не свідчити проти себе.

Результатом такого буде те, що слідчий або прокурор можуть використовувати такий механізм, який дасть змогу отримувати відомості від особи яку треба вважати підозрюваним, але використовувати до нього процесуальний статус свідка, який не дає ніяких гарантій і зобов'язує особу розповідати факти про вчинення злочину.

Отже вирішенням такої проблеми є те, що особа може подавати клопотання про визнання свого процесуального статусу. Такий механізм в першу чергу дасть змогу гарантувати зменшення зловживання зі сторони обвинувачення тим, що особа буде мати документ, який підтверджує те, що проаналізувавши всі відомості в минулому слідчий чи прокурор не намагаються зловживати процесуальним статусом, та не скривають чи приховують певні відомості про особу, яка підтверджує те, що особу треба визнати підозрюваним.

Наступним засобом отримання відомостей можемо визначити одночасний допит двох і більше осіб. Такий засіб допомагає вирішити

проблемні питання таких як різна інформація про певні обставини кримінального правопорушення і полягає в тому, що допитується дві чи більше особи і слідчий перевіряє раніше отримані відомості шляхом їх зіставлення між допитуваними. Проте такий засіб теж має свої проблемні питання.

Д.О. Шингарьов вважає, що така процесуальна дія може призвести до того, що при проведенні такої дії відомості що становлять таємницю досудового слідства можуть отримати багато учасників кримінального провадження, результатом якого стане вплив на якість такого досудового розслідування [39, с. 12].

Це виходить з того, що відомості що відносяться до кримінальної справи можуть дізнаватися особи, яким така інформація не повинна бути відомою, що призведе до зниження ефективності кримінального провадження.

Т. О. Лоскутов вважає, що при одночасному допиті слідчий, за відсутності представника суду може зловживати таким процесуальним засобом і зв'язувати відомості, яку він отримує з тими фактами, з якими він хоче її зв'язати, а способом, за допомогою відповідальності за дачу завідомо неправдивих показань [40, с. 99–100].

Доповнюючи таку думку, можна додати позицію Л. М. Лобойка. Він зазначив, що усунення суперечностей при одночасному допиті не буде мати на собі ніякої доказової інформації, бо треба доказати і суду. Тому така дія не завжди може сприяти усуненню суперечностей, бо якщо одна особа давала показання неправдиві, то якщо вона захоче сказати правду на стадії судового розслідування кримінальна відповідальність настане щодо нього навіть і тоді, коли він вирішив сказати правду [41, с. 138].

Попри всіх засобів отримання інформації будь то допит чи пояснення при використанні них може створитися проблема порушення гарантій в кримінальному провадженні, тому можна виокремити не характерний для нашого законодавства засіб отримання відомостей, проте такий, який дає

змогу в деяких випадках більш ефективно зібрати інформацію, що має значення для кримінального провадження. Таким засобом є процесуальне інтерв'ю.

В першу чергу треба виділити відмінність процесуального інтерв'ю серед допиту та пояснення.

М.М. Майстренко, що збір інформації в кримінальному провадженні повинен мати не номінальний характер для учасників, скільки відомості точні та достовірні [42, с. 55].

Велика стандартизація засобів отримання відомостей може призвести до того, що може вплинути на зменшення ефективності таких засобів.

Такий спосіб полягає в тому, щоб перетворити з формалізованої слідчої дії яка лише жахає особу в такий, в якому така особа не буде замикатись і не виправдовуватись через формалізованої процедури і попередження про кримінальну відповідальність.

Це виходить з того, що розуміння отримання відомостей від сторони обвинувачення визначається не неупереджено, а в тому, що роль такого слідчого доказати свою гіпотезу чи думку, а не в тому, щоби отримати інформацію від особи про таке правопорушення. [42,с. 55].

І тому такий засіб допомагає забезпечити ефективну комунікацію між учасниками такого інтерв'ю, в якому не буде такого, щоб з початку один учасник погрожує кримінальною відповідальністю іншій особі, за те, що вона скаже щось зайве. Він виражається в зменшенні психологічного тиску на особу, що призведе до того, що сторона обвинувачення зможе отримати більше інформації про кримінальне правопорушення.

Важливим є і те, що на особу не давить страх кримінальної відповідальності за дачу неправдивих чи не дачу показань. Такий засіб як інтерв'ю дає змогу зменшити психологічний вплив на особу, тому зменшується тиск зі сторони слідчих на особу через відсутності відповідальності.

Саме це може призвести до зменшення рівня правового нігілізму, та збільшення довіри між державою та людиною [42, с. 55].

Наступною різницею є питання фіксування таких засобів. Для допиту необхідна чітка формалізація проведення такої дії, яка призводить того, що слідчий більшу частину допиту зосереджує на фіксуванні, а не на проведенні допиту. На відміну від допиту Інтерв'ю не потребує такої чіткої формалізації і достатньо для її проведення просто технічних засобів фіксування.

З цього витікає, що такий засіб як процесуальне інтерв'ю дає змогу більш ефективно отримати інформацію від осіб, значно зменшить рівень напруги при проведенні таких дій, не потребує значної формалізації, бо проводиться з використання технічних засобів, а протоколи допиту займають час слідчого, а саме головне не несуть ніякої доказової інформації, бо все одно повинні бути доказані в судовому засіданні ще одним допитом [43, с. 489].

Наступним засобом отримання відомостей можна визначити ти пред'явлення для впізнання. Важливим треба зазначити, як зазначає Р.В. Бараннік, що право особи від самовикриття стосується не тільки процесуальних дій щодо отримання вербальних даних як наприклад допит чи надання пояснень а й пред'явлення для впізнання [44, с. 15].

Процесуально не закріплено те, що особа яка пред'являється для впізнання може не брати участі в проведенні такої процесуальної дії, бо як вже зазначалося в першій главі до відомостей можна відносити і голос, ходу, почерк та інше, що може бути отримано під час проведення такої процесуальної дії, особа не знає про таку можливість як відмова через не попередження її про це.

Виходячи зі змісту нормативного закріплення такої процесуальної дії примус до неї може не використовуватись і особа законно може відмовитись від такої слідчої дії і не сприяти обвинуваченню проти себе.

Наступною актуальною проблемою є такий випадок, який зазначає Р.В. Корякін, а саме те, що під час проведення певної процесуальної дії особа

може вже побачити та отримати інформацію про певну особу чи річ. [45, с. 110] Як зазначає вчений під час проведення обшуку особа може побачити документи певну річ чи особу, яка надалі буде пред'явлена їй для впізнання і навіть якщо вона до цього ніколи не бачила таку річ чи особу визначити того, хто потрібний наприклад для сторони обвинувачення чи не впізнати для сторони захисту.

2.2 Засоби отримання відомостей від особи у досудовому кримінальному провадженні з можливістю застосування примусу

В процесі досудового розслідування слідчий чи прокурор можуть використовувати багато засобів отримання відомостей. В такий перелік можуть входити і процесуальні дії, за якими сторона обвинувачення можуть отримувати такі відомості не тільки добровільно, але й з використанням примусу.

Примус для процесуальної діяльності використовується стороною обвинувачення для отримання доказової бази. Проте таке питання як примус дуже сильно конкурує з питанням порушення прав і свобод особи, що може навіть ставити під питання не тільки правильність та законність проведення певної слідчої дії, та отриманих в результаті таких дій відомостей, так і всього кримінального провадження в цілому.

До засобів отримання відомостей можемо віднести наступні: особистий обшук, освідкування, відібрання зразків для експертизи, проведення психіатричної та медичної експертизи, тощо.

Важливим треба визначити взаємозв'язок засади свободи від самовикриття і використання процесуальних дій з примусом.

Щодо такої засади як свобода від самовикриття дуже різниться як між вченими в науці кримінального процесуального права, так і в законодавстві.

К. В. Тарасенко та М. Ф. Сокиран вважають, що свобода від самовикриття особи згідно статті 18 КПК та статті 63 Конституції України

пов'язана лише з тим, що особа може не давати свідчень та пояснень, які можуть її викрити. А відібрання зразків чи певних процесуальних дій шляхом примусу взагалі не відносяться до такої гарантії як свобода від самовикриття [46, с. 324].

А. Ю. Юдківська висловлює іншу точку зору. Вона вважає, що свобода від самовикриття не може бути обмежена лише право зберігати мовчання. Це пов'язано з тим, що сторона обвинувачення може отримувати відомості щодо слідів на тілі, особливих прикмет, татуювань, тощо. Саме цим вони може викрити як себе так і своїх рідних [47, с. 141].

Для детального розгляду такого питання проаналізуємо рішення ЄСПЛ в справі «Яллох проти Німеччини».

Суть цієї справи полягає в тому, що особі було запропоновано пройти процедуру медичного огляду, для отримання відомостей про факт знаходження в його шлунку наркотичних засобів, проте особа відмовилася від проведення такої дії посилаючись на таке своє право, як право на мовчання. Після чого особі було введено примусово блювотний засіб для того, щоб отримати з його шлунку наркотичні речовини [48].

В своєму рішенні щодо цієї справи ЄСПЛ розширив обґрунтування право особи на мовчання під час допиту, та право не давати показань проти себе а в цьому випадку отримання речових доказів. І визнало дії слідчого незаконними, та ті які порушують права такої особи.

Проте треба зазначити і іншу думку. Вона полягає в тому, що якщо привести до розуміння використання процесуальних дій з примусом як одразу ж порушене право особи від самовикриття, то значить така правова конструкція створює колізію, що призводить в першу чергу до того, що примусові засоби будуть визнанні незаконними і в другу чергу тим що тоді сторона обвинувачення втратить інструментарій процесуальних дій для досудового розслідування і з тим не буде ефективно захищати публічні інтереси і отримання певного переліку відомостей буде неможливим, що призведе до того, що не буде вистачати для доказування вини особи саме тих

відомостей які вона переховує в себе чи відомостей що можна отримати від її тіла як об'єкта дослідження, тобто відбитки, біологічні зразки, тощо.

Для цього можна привести інше рішення ЄСПЛ « Саундерс проти Сполученого Королівства» [49].

Суть такого рішення полягає в тому, що право особи не свідчити проти себе в першу чергу стосується на його право мовчання, та не давати ніяких пояснень. Проте відомості, які існують незалежно від волі особи які можна отримати з використанням примусу, такі як біологічні матеріали такі як: ДНК, крові, слини, сечі, тощо. Документи і речі, які були отримані під час обшуку

Можна привести рішення « О'Галоран та Френсіс проти Сполученого Королівства», в якому використовували практику рішення «Яллох проти Німеччини». Суд дійшов такого рішення, що наркотичні засоби, які знаходилися в тілі особи існують незалежно від волі особи, і являються такими, які не розкривають та не порушують права особи, а ті, що вказують факт знаходження наркотичних засобів в певної особи. В цій справі заявники вирішили доказати, що існують докази « інкримінувальні», тобто такі як показання та пояснення, та «реальних» доказів, до яких можна віднести відбитки пальців, ДНК, тощо.

Згідно цього можна визначити, що ЄСПЛ вважає, що поняття засади свободи від самовикриття можна віднести лише до відомостей, які були надані вербальним шляхом, тобто шляхом показань пояснень. А отримання біологічних зразків не стосується цього правила, бо відомості, які можна отримати з таких біологічних зразків, яка: слина, кров, зрізи нігтів є інформацією об'єктивної реальності [50, с. 1581].

Але як можна оцінити думку ЄСПЛ щодо такого явища. В Одному випадку ЄСПЛ вирішує в один бік, а в іншому в другий який же треба використовувати, щоби побачити чітку позицію ЄСПЛ.

С.Л. Лисенко виказує думку, що основним критерієм в такому випадку слугує вольовий критерій. Наприклад якщо сторона обвинувачення

здобуває такі відомості шляхом використання примусу, то важливим є в тому, до яких дій призвів такий примус.

Якщо сторона обвинувачення використовує примус, але не спонукає особи до вчинення активних дій, то не має жодного порушення в таких діях сторони обвинувачення. Але коли примусом слідчий чи прокурор заставляють особу активно викривати шляхом певних дій себе чи своїх рідних, то тут є порушення права не свідчити проти себе та своїх рідних.

Це виражається так, що якщо слідчий освідчує чи відбирає біологічні зразки в особи шляхом використання фізичної сили, то такі дії не можна вважати порушенням особи свободи від самовикриття, бо така особа не приймає ніяких дій і вся інформація отримується з її тіла як з джерела фактичних доказів. Проте наприклад коли особу заставляють шляхом примусу вчинювати активні дії, будь то оголення чи показування певних слідів, чи штучне введення блювотних засобів чи інших препаратів, давати оцінку та коментуванням речей під час освідчування то без сумніву такі дії порушують її свободу від самовикриття [51, с. 320].

Наступним для вивчення проблематики примусових засобів треба віднести відібрання почерку чи голосу в особи. Нормативне закріплення виходять з частини 3 статті 245 КПК. Та така дія може проводитись як добровільно так і примусово.

Дуже важко собі уявити як буде проходити дана слідча дія, бо вона вимагає від особи активних дій щодо написання певного тексту чи отримання зразків голосу, а вищезазначена процесуальна дія передбачає використання примусу лише для отримання біологічних зразків [52, с. 110].

Віднесення відбирання таких даних від особи зазначена вченими розробників методичних рекомендацій відбору примусових зразків від особи з для мети проведення експертизи. Вони зазначають, що слід вважати біологічними зразками як відбитки зубів та прикусу, відбитки пальців, запахових слідів отриманих від людини, їх почерк, мовлення, говоріння та голосу, відбитки різних частин тіла особи будь то стопа, губи, лікті тощо.

Також до них треба віднести і класичні біологічні зразки як слина, кров, ДНК, сеча, волосся, піт, тощо [53, с. 16].

Такий вивід можна зробити з рішення ЄСПЛ «РГ и ЛН проти Сполученого Королівства», де були отримані зразки голосу як біологічних зразків. В цій справі сторона обвинувачення незаконно встановила підслуховувальний пристрій, а потім з порушенням статті 8 Конвенції встановила підслуховувальний пристрій для того, щоб порівняти зразки голосу [54, с. 16].

Для підтвердження віднесення такої категорії відомосте можна зазначити вчену О. В. Бауліну, яка вивчає природу голосу та почерку людини, вона зазначає що в таких відомостях достатньо біологічних складових. Така інформація має стійку залежність від особи яка її характеризує, тому вона може викривати таку особу в якій береться почерк чи голос [55, с. 227–228].

Тому виростає питання як саме проводити таку процесуальну дію. В першу чергу треба спробувати отримати зразки такої інформації, що може міститися в документах, де є почерк такої людини, чи використати технічні засоби на яких така інформація була записана. Саме порядок отримання такої інформації буде визначати чи використано примус для подальшої процесуальної обробки.

Також можна привести наступну ситуацію, коли при затриманні особи для складення процесуальних документів уповноважена особа повинна дізнатися про анкетні дані такої особи, наприклад прізвище та ім'я, інформацію про місце проживання зріст, тощо. Можна віднести таку інформацію до тої, що становлять відомості про особу і особа відповідаючи на такі запитання може вести до розкриття відомостей щодо неї. Чи наприклад як зазначає Д. О. Шингарьов, що під час проведення допиту може виникнути ситуація в якій особа може не надавати інформацію щодо неї і теоретично це буде законним, бо особа може не викривати свої персональні

данні і не пред'являти документи, які посвідчують її особу виходячи з чого особа реалізує своє право не давати свідчень проти себе [56, с. 9].

Тому Д.О. Шингарьов зазначає, що потрібно створити нововведення в кримінальне законодавство, яке дозволить в разі відмови особи від дачі таких відомостей щодо неї використовувати, та поки не стануть відомі такі відомості використовувати вигадані ім'я, прізвище, щодо такої особи [57, с. 101].

Персональні дані можна розглянути ширше ніж просто анкетні дані про ім'я та прізвище особи. До неї можуть відноситись будь які відомості, щодо її фінансового та майнового стану, що можуть викривати таку особу. І виходячи з цього особа теж може їх не надавати.

Такий висновок можна зробити з рішення ЄСПЛ «Функе проти Франції». Суть цієї справи закладається в тому, що уповноважені органи в особі служби митниці і поліції вимагали від Функе після проведення обшуку в місці його проживання документів щодо його іноземних банківських рахунків. Після відмови в наданні таких документів уповноважений орган через суд наклав на особу грошовий штраф і пеню за відмову в наданні таких документів, а саме 1200 франків штрафу і 20 франків за кожен день прострочення вимоги надати документи [58].

Суд вирішив, що такі дії порушують право особи на мовчання і вчиняються з використанням примусу.

В нашому законодавстві, а саме в статті 63 Конституції України нема вказівки на те, що така інформація може відноситися до тої, що порушує свободу особи від самовикриття, а зачіпає лише право особи на право не давати показання та свідчення.

Виходячи з цього можемо побачити, що ЄСПЛ значно розширює таке право особи в той час коли Конституція України не в повній мірі відображає таке право особи.

А в разі неможливості отримання таких відомостей використання примусу призведе до порушення фундаментальних прав особи тим, що її дії

будуть характеризуватися як активні, що призведе до можливості особи до самовикриття. А отримання таких-же самих зразків від інших документів и технічних носії в яких буде відображені почерк і голос особи не буде вважатися порушенням права на мовчання через порядок їх отримання, а саме такий , що такі відомості будуть характеризуватися наявністю їх в матеріальному світі як факт, тому таке їх використання буде законним.

Наступним важливим засоби отримання відомостей використання якого може порушити права чи свободи особи при використанні примусу є обшук, а саме його підвид обшук особи.

Така слідча дія є розповсюдженою в використанні для отримання доказової бази під час проведення досудового розслідування. Проте вони вимагає дотримання високих стандартів її проведення , дотриманням процесуального законодавства [59, с. 219].

Обшук особи може проводитися в разі затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, чи проведення обшуку житлі чи іншому володінні особи. Під час таких процесуальних дій особа може мати певні предмети які є предметом скоєння злочину чи речей які можуть відноситися та містити інформацію , що має відношення до кримінального правопорушення. З цього випливає, що особа не захоче їх віддати добровільно, саме тому слідчий може вчиняти дії щодо їх вилучення примусовим способом.

Без застосування такої процесуальної дії дуже важко досягнути мети досудового розслідування в першу чергу через те, що при затриманні у особи може бути предмети такі як зброя чи інші небезпечні предмети, та загрожувати її подальшим використанням, що може ставити під загрозу безпеку оточуючих і слідчих.

Вчений Д. В. Деревняк зазначає, що проведення такої слідчої дії може порушувати конституційні права та свободи людини , проте виконуються для досягнення цілей кримінального законодавства [60,с. 105]. Можна привести порушення таких конституційних прав та свобод особи як свобода та

особиста недоторканість особи, право на приватне життя, недоторканість права власності, недоторканість житла чи іншого володіння особи. Проте таке обмеження конституційних прав і свобод визначено тим, що таке обмеження слугує ціллю забезпечення суспільних інтересів.

Проте потрібно визначити сам порядок проведення особистого обшуку, бо саме від того як і ким вона буде проведена залежить подальше закріплення в кримінальному провадженні таких отриманих доказів від особи, та можливість її подальшого використання в досудовому розслідуванні. Виходячи з цього треба зазначити, що сама процедура обшуку та її законності повинна проводитися так, щоб отримані докази могли бути використані на законних підставах та з вимогою їх допустимості [61, с. 44].

До використання такого процесуального засобу можна теж зазначити, впливу на волю особи, та тим яким способом вона буде проводитися. Якщо примус сторони обвинувачення буде застосований і це не призведе до активних вольових дій особи, то в такому випадку використання примусу є законним, бо особа не буде розкривати себе чи своїх рідних і такий примус використовується для забезпечення публічних інтересів. Проте якщо використання примусу буде направлено на активні вольові дії особи, то буде порушено свободу особи від самовикриття.

Отже важливо зазначити, що використання примусу для проведення такої слідчої дії, повинно впливати з вольових дій особи. Примус використовується в тих випадках, коли особа не надала право на добровільний обшук, тому проведення обшуку з дотриманням вимог законодавства без змушування до активних дій особи порушує свободу особи від самовикриття і права не свідчити проти себе і рідних [62].

Наступним є питання чи можна взагалі використовувати примус при проведенні негласних слідчих дій. В нашому законодавстві негласні слідчі дії не можуть використовуватися з примусовими засобами і це є логічним. Негласні слідчі дії направлені на те, щоб особа, щодо якої проводяться такі

слідчі дії взагалі не могла про неї дізнатися, а використання примусу одразу ж розкривало такі дії і взагалі б не мало ефективності через те, що визначальна специфіка таких дій втрачалась.

Проте слід зазначити, що в практиці ЄСПЛ є рішення, які направлені на те, що на волю особи під час таких дій можна впливати завуальовано. Це в першу чергу стосується негласних слідчих дій, в яких використовуються агенти під прикриттям, які впливають на особу з метою отримання від них відомостей щодо кримінального правопорушення.

Наприклад можемо проаналізувати особливу думку судді Шпильмана. Він вважає, що в справі «Биков проти Росії» події, які були інсценовані були направлені на те, щоб змусити особу отримати від неї відомості щодо кримінального правопорушення з порушенням добровільності розкриття такої інформації, згідно чого були порушені права особи щодо свободи від самовикриття., тому суддя вважає, що така інформація була отриманням шляхом того, що особа розкрила інформацію проти волі такої особи шляхом створення пастки[63, с. 52]. Це впливає з того, що діяльність агента може змінити прояв волі особи щодо розкриття про себе інформації. Важливу роль тут грає то який є зв'язок якими діями від отримав таку інформацію а саме головне чи було тут керівництво держави. Суддя вважає, що такі дії були отримані шляхом прямого впливу держави і відбулася би така розмова не будь на це прямих вказівок держави, і він розцінює інформацію, що була отримана як функціональний еквівалент допиту.

Тому згідно з рішеннями ЄСПЛ Можна віднести і те, що під час негласних слідчих дій, можуть бути застосовані засоби впливу на вольові дії особи і через це порушуватись її права і свободи не свідчити проти себе і своїх близьких і викривати себе.

Висновки до розділу 2

1. Допит на стадії досудового розслідування при аналізі правових систем не дає змогу стороні захисту можливостей використовувати засаду змагальності в повному розмірі, бо сторона обвинувачення має більші повноваження щодо допиту певних свідків, а сторона захисту не має таких повноважень через що робить її залежною від сторони обвинувачення в плані збирання доказової бази

2. Допит на стадії досудового розслідування є занадто формалізованим попри те, що не має ніякої доказової сили і потребує повторного застосування при судовому розгляді

3. Встановлення процесуального статусу особи при допиті можуть порушувати його права в плані розкриття відомостей тим, що спочатку особа допитується як свідок, та може надати викривальну інформацію щодо себе через загрозу кримінальної відповідальності, а саме статей 384 та 395 ККУ. Також можливе зловживання сторони обвинувачення таким процесуальним статусом, та замовчуванням відомостей що були отримані від інших процесуальних дій, та які вказують на підозру щодо певних осіб у вчиненні кримінального правопорушення

4. Міжнародне законодавство дає змогу виділити серед пояснень та допиту ще й таку дію як процесуальне інтерв'ю, яка дає змогу отримати більше інформації щодо кримінального правопорушення та зменшити як формальне закріплення відомостей під час проведення такої дії, так і приділити увагу саме отриманню відомостей, та зробити процедуру більш безпечною для особи з якої така інформація без залякувань та побоювань викрити себе.

5. Проведення такої слідчої дії як впізнання може порушувати права особи, бо під час її проведення особа не попереджається про право не приймати в ній участь і не викривати себе.

6. Проблемним питанням є те, що особа яка впізнає шляхом проведення інших дій може побачити інших осіб чи предмети, щодо яких не мала уяви, проте зможе їх впізнати при процедурі впізнання.

7. Під час використання примусу не можна впливати на особу таким чином, щоб вона вживала активних дій, щодо викриття себе і повинно проводитися без такого використання, тобто правильним є використання примусу, що не заставляє особу вчиняти активні вольові дії, а вчинення стороною обвинувачення самотійно, що не дасть змогу порушити права і свободи особи.

8. Почерк та голос можна віднести до біологічних зразків і їх примусове отримання повинно бути таким, щоб унеможливило активних дій від особи, бо тоді вони будуть отриманні з порушенням законодавства.

9. Виходячи з рішень ЄСПЛ в негласних слідчих діях в яких може використовуватись агент під прикриттям не повинні бути отриманні відомості шляхом прямого впливу і таким яким можна назвати еквівалентом допиту

РОЗДІЛ 3

СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНЕ КЕРІВНИЦТВО ПРОКУРОРА ДОСУДОВИМ РОЗСЛІДУВАННЯМ У ЧАСТИНІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ ОТРИМАННЯ ВІДОМОСТЕЙ ВІД ОСОБИ

3.1 Судовий контроль за досудовим розслідуванням у частині застосування засобів отримання відомостей від особи

Кримінальний процесуальний кодекс приділяє багато уваги досудовому кримінальному провадженню. Це пов'язано з тим, що така стадія є основою для всього кримінального провадження, та те як на цій стадії будуть застосовані кримінальні процесуальні норми та дії має значення для всього кримінального провадження.

Роль судового контролю в першу чергу викликана необхідністю забезпечення законності та гарантування рівності та змагальності сторін. Це виникає з того, що сторона захисту має менше повноважень щодо проведення процесуальних дій, збирання доказів, саме тому стадій досудового розслідування повинна мати механізм забезпечення прав сторони захисту.

Згідно рішення ЄСПЛ в справі «Надточій проти України» визначено, що справедливий суд повинен дотримуватись принципу рівності, який виражається в тому, що «кожна сторона повинна мати розумну можливість представляти свою сторону в умовах, які не ставлять її в суттєво менш сприятливе становище в порівнянні з опонентом»[64].

Слідчий суддя виконує функцію судового контролю. Важливим треба зазначити, що така участь суду в особі слідчого судді на такій стадії не

досліджує докази зі сторони критеріїв доказування, а виконує лише оцінку метою якої є забезпечення прав і свобод на такій стадії, недопущення обмеження прав стороною обвинувачення, та розумність, правильність та ефективність проведення процесуальних дій слідчим, прокурором.

Судовий контроль може бути виражений в тому, що: 1) Сторона захисту чи інший учасник кримінального провадження згідно статті 307 може подавати скарги на дії чи бездіяльність слідчого, прокурора, дізнавача; 2) Сторона захисту, потерпілий чи представник юридичної особи можуть ініціювати проведення слідчих гласних чи негласних (розшукових) дій. Що призводить до, того, що такі особи перестають залежати від волі сторони обвинувачення; 3) Проведення інших дій, таких як: Арешт, вилучення речей, тобто запобіжних заходів, які мають значення для кримінального провадження, за допомогою надання клопотань слідчому судді.

Судовий контроль ще виражається в тому, що використання певних гласних чи негласних слідчих (розшукових) дій потребують надання згоди зі сторони слідчого судді на їх проведення. Це пояснюється тим, що деякі процесуальні дії, можуть зачіпати права та свободи осіб, та порушувати гарантії особи в кримінальному провадженні

Сторона обвинувачення керуючи досудове розслідування може вчиняти певні дії, які можуть порушувати засади кримінального провадження, використовувати слідчі дії, якими можуть бути обмежені права і свободи особи в кримінальному провадженні.

Головна роль слідчого судді в досудовому розслідуванні є контроль за втручанням у права і свободи на стадії досудового розслідування. Сторона обвинувачення має великий перелік процесуальних інструментів, якими вона керує справою, отримує інформацію від осіб, може проводити слідчі дії, які можуть обмежувати права особи на недоторканість, на приватне життя, тощо.

Виходячи з чого ми маємо нерівність сторін в досудовому розслідуванні як сторони обвинувачення яка й керує такою стадією, має великий об'єм повноважень, так і сторона захисту, яка ні повноважень ні інструментарію не має, саме для того щоб зберегти гарантії на такій стадії і використовується судовий контроль.

Згідно статті 42 КПК стороні захисту надається право збирати докази що мають відношення до кримінального провадження.

А стаття 22 КПК вказує на засаду змагальності в кримінальному провадженні, яка вказує на рівність прав щодо збирання відомостей, що мають відношення до кримінального провадження. Проте треба зазначити, що на практиці сторона захисту має куди менший об'єм повноважень щодо збирання певних відомостей.

Наприклад сторона захисту може використовувати свого захисника, який може надсилати адвокатський запит, щодо витребування відомостей від державних органів, органів місцевого самоврядування фізичних і юридичних осіб. Проте першу чергу дієві способи збору інформації на цьому закінчуються, бо всі інші не підкріплені юридичним примусом, та інші особи можуть не надавати такі відомості.

Проведення процесуальних дій типу слідчих і негласних слідчих дій, проведення інших засобів отримання інформації закріплює за стороною обвинувачення як такою стороною, яка створена саме для того, щоб отримувати інформацію в досудовому провадженні, а сторона захисту для реалізації свого права на отримання доказів може звертатися до слідчого чи прокурора з клопотанням про проведення таких дій. В разі якщо слідчий чи прокурор не вважає за потрібним проведення таких дій можна в першу чергу зрозуміти роль слідчого судді на стадії досудового розслідування.

Слідчий суддя може як проводити розгляд скарг на рішення слідчих чи прокурорів, в разі коли сторона захисту вважає, що стороною обвинувачення було порушено її права щодо змагальності, так і сама складати клопотання слідчому судді, щодо проведення певних слідчих дій.

Рада Європи виклала Рекомендації Rec(2001)10, які визначають як забезпечення контрольних функцій суду на стадії досудового розслідування щодо органів досудового розслідування, а з іншої не допускав би покладення таких контрольних функцій на органи досудового розслідування.

Ця рекомендація зазначає:

- Повинно бути чітко розділення між поліцією, органами досудового розслідування та судової системи, поліція не повинна мати жодних контрольних функцій над такими органами
- Поліція не повинна виконувати судових функцій. При делегуванні судових повноважень дії поліції повинні бути обмеженими і законними, та повинна бути можливість такі дії оскаржити[65].

Судовий контроль на стадії досудового розслідування можна поділити на:

- «Попередній» він використовується, для проведення певної слідчої дії органи досудового розслідування, повинні отримати ухвалу ,яка дозволяє проводити процесуальні дії, які можуть обмежувати права і свободи особи.
- «Подальший» використовується коли органи досудового розслідування вже прийняли рішення і вчинили процесуальну дію. Слідчий суддя визначає правомірність обмеження прав і свобод особи щодо дій,які вже були проведені.

Треба зазначити, що законодавець приділив увагу щодо судового контролю під час проведення досудового розслідування . Так ми можемо бачити процесуальні дії, в яких можливість обмеження прав і свобод особи вище і тому для вирішення питання щодо забезпечення прав осіб щодо яких проводяться такі дії , які повинні бути вирішенні та щодо яких повинен бути проведений контроль зі сторони слідчого судді.

До таких дій можна віднести: примусове відбирання зразків для експертизи, проведення психіатричної чи медичної експертизи, слідчий експеримент у житлі особи, арешт майна, тимчасове вилучення майна, проведення аудіо та відео контролю, зняття інформації з електронних мереж та з транспортних телекомунікаційних мереж, негласне отримання зразків.

Різниця між певними процесуальними діями, в яких потрібен судовий контроль, від тих в яких такий контроль не потрібен залежить від ступеня обмеження прав і свобод особи, тобто якщо сторона обвинувачення захоче використати певну процесуальну дію, яка може зачіпати права і свободи особи, то вона повинна приймати таке рішення не сама, а з дозволу слідчого судді, що на практиці можемо побачити механізм стримування та противаг.

Проте можемо зустріти вчених, які вважають судовий контроль не бездоганним способом контролю, через її недостатню правову регламентацію.

Наприклад А.А. Коваль вважає, що недоліком системи проведення негласних слідчих дій є те, що сторони обвинувачення не можуть оскаржити ухвалу слідчого судді, щодо проведення певної слідчої дії. Тож такі важливі заходи при проведенні негласних слідчих дій як фіксація проведення та результатів, повідомлення особи щодо якої проводилися такі слідчі дії не є предметом судового контролю [66, с. 134]ю

Наступною є думка про те, що судовий контроль повинен бути розповсюджений на всі негласні слідчі дії. Це виходить з того, що в випадку проведення щодо осіб негласних слідчих дій це обмежує їх права в першу чергу тому, що їй в першу чергу не повідомляється про проведення таких дій, а друге, що в випадку проведення негласних слідчих дій інформація, яка була отримана і не буде використана в кримінальному провадженні не призведе до забезпечення прав особи, щодо якої такі дії проводилися.

В першу чергу такий контроль зі сторони суду може призвести до деяких проблем, які пов'язані в першу чергу з тим, що апеляційні суди в яких ухвали про проведення процесуальних дій не так розповсюдженні як

суди першої інстанції. Це призводить як до того, що апеляційний суд в першу чергу загрузається, а по-друге те, що отримання ухвали від апеляційного суду вимагає як часу так і матеріальних ресурсів.

Наступним можна привести такий приклад, що в разі необхідності отримання інформації про телефонні дзвінки, щодо абонентів, змісту телефонної розмови, тривалості, тощо сторона обвинувачення звертається до слідчого судді з клопотання про доступ до документів.

Проте слідчий повинен звертатися як до проведення негласної слідчої дії. Різницею між використанням слідчим доступу до таких телефонних розмов як доступу до документів ніж як втручання в приватне спілкування те, що о проведення останньої негласної слідчої дії потрібні більш суворі критерії, проте результат використання як першого та другого способу є одне й те саме, а саме інформація і зміст про телефонні дзвінки [67, с. 10]ю

Отже для уникнення проблем з своєчасністю отримання відомостей в досудовому кримінальному провадженні для підтримання оперативності досудового розслідування вчені вважають, що судовий контроль повинен бути закріплений за слідчими суддями місцевих судів. Вважається що дана вимога допоможе скоротити як час слідчих, так і дозволить більш своєчасно отримувати ухвали щодо проведення процесуальних дій, та збільшить вплив контролю на кримінальне провадження.

О. І. Полюхович зазначає наступну проблему. Вона пов'язана з тим, що отримати ухвалу в разі невідкладного випадку в неробочий чи святковий день дуже проблематично і не визначено нормативно ні в законах ні в підзаконних актах [68, с. 74]. Ця проблема стосується крім святкових та вихідних днів ще й звичайними робочими, проте через велику загрузеність таких суддів не можна вчасно отримати ухвали на проведення певної процесуальної дії.

Ми можемо бачити ситуацію, коли нормативно законодавець встановлює певні строки в часі щодо розгляду певних клопотань, проте через те, що недостатнє число слідчих суддів та їх чергування призводить до того,

що клопотання можуть затягуватись, порушуватись часові вимоги щодо таких клопотань і через погану реалізацію механізму судового контролю втрачатись доказова база [67, с. 10].

Вчений В. А. Завтур зауважує на те, що реалізація судового контролю є неефективним заходом в першу чергу через формалізацію такої процедури. Такі процедури він визначає як громіздкі, формалізовані та недоцільні [69, с. 574–575].

Проте вимушений з ним не погодитись, бо в першу чергу проведення такої формалізованої роботи пов'язано з дотриманням прав і свобод особи в кримінальному провадженні, та слідчий суддя повинен вивчити достатність відомостей, що вказують на необхідність та доцільність проведення проведення слідчої дії.

Наступне питання стосується термінології «контролю». С. Ю. Ільченко вказує, що такий термін має адміністративне спрямування і направлений на те, що вже було вчинено [70, с. 65]. З цього витікає, що для збільшення ефективності досудового розслідування судовий контроль повинен застосовуватись щодо законності проведення процесуальних дій, та інформації, яка була отримана таким шляхом не попередньо ухвалювати клопотання сторони обвинувачення, а постфактум. Тобто судовий контроль повинен бути націлений на прийняття законності рішень сторони обвинувачення, які вже були застосовані. А ті інформація, яка була отримана і буде визнана такою, що не має значення, чи буде в подальшому визнана незаконно отриманою підлягає знищенню.

Така точка зору є дуже спірною, бо взагалі нівелює ефективність судового контролю. Вся суть судового контролю полягає в тому, щоб зменшити обмеження прав особи, та доступ до такої інформації. Якщо проводити судовий контроль постфактум, то на практиці будемо мати випадки недоцільного використання процесуальних дій в зв'язку з чим буде обмежено права і свободи особи, призведе до монополії сторони обвинувачення на стадії досудового розслідування.

Т. О. Кузубова в своєму дослідженні щодо тимчасового доступу до речей і документів зазначила, що процедура отримання таки речей шляхом проходження процедури судового контролю є дуже неефективним для досудового розслідування, тому слідчі вчиняють інші процесуальні дії, які дають змогу отримати такі речі чи документи, що в цілому призводить до дотримання принципу законності в досудовому розслідуванні [71, с. 7].

Наступною актуальною проблемою є проведення тимчасового доступу до речей і документів. В разі ухвали на проведення такої слідчої дії особа від якої вимагають певні речі і документи, щоб не надати відомості, які можуть викривати її вже дізнаються про те, що стороні обвинувачення відоме про те, що вона має такі документи чи речі. Тому особа, яка повинна пред'явити такі речі дає інформацію, що такі речі чи документи зникли, згоріли, затопилися, були вкрадені, тобто говорить про втрату певних документів. І в разі проведення обшуку, то сторона обвинувачення вже таких даних не знайде. Та замість такої процесуальної дії як тимчасовий доступ до речей і документів проводити обшук житла [72, с. 142].

В даному конкретному випадку використання обшуку може й бути більш доцільним, проте головною роль буди грати саме пропорційність використання таких процесуальних дій, які можуть порушувати права та свободи особи в кримінальному провадженні. Не у всіх випадках необхідно використовувати саме такий спосіб, не для всіх кримінальних правопорушень, проте така ідея має право на існування.

Для прикладу можемо використати Рішення ЄСПЛ в справі «Рьомен і Шміт проти Люксембургу». Суть цього рішення полягає в тому, що для розшуку правопорушників слідчий суддя міг використати й інші засоби отримання відомостей, проте він обрав обшук, попри те, що можна було використати й інші процесуальні, які б не так обмежували права та свободи осіб [73].

Загалом можна позитивно оцінити роль слідчого судді в досудовому розслідуванні, за допомогою такого контролю можна досягти позитивного

впливу на проведення процесуальних дій так і всього процесу досудового розслідування. Слідчий суддя має важливу процесуальну роль в першу чергу в випадках, які дають зберегти як засади змагальності сторін так і засаду законності проведення процесуальних дій на такій стадії, що виражається в такій участі слідчого судді як:

- Дає дозвіл на проведення слідчих дій як у формі попереднього контролю, так і аналіз проведення таких дій постфактум, наприклад у випадках обшуку чи огляду житла чи іншого володіння особи
- Складає ухвали про проведення засобів забезпечення доказів, таких як арешт, та тимчасовий доступ до речей і документів
- Сприяє проведенню таких слідчих дій, які можуть бути зафіксованими на стадії досудового розслідування, таких як допит в залі судового засідання
- Може приймати ухвали про залучення експертів, проведення медичної чи психіатричної експертизи.

Взагалі роль такого учасника досудового розслідування допомагає учасникам досудового розслідування обжалувати дії сторони обвинувачення, дає змогу проводити процесуальні дії учасникам, менше залежати від сторони обвинувачення, та в збиранні доказів.

3.2 Процесуальне керівництво прокурора досудовим розслідуванням у частині застосування засобів отримання відомостей від особи

Попри наявність судового контролю на стадії досудового розслідування, КПК передбачає участь прокурора для керівництвом кримінального провадження, перевірка, та контроль проведення слідчих дій чи дій іншого характеру, для отримання доказів та забезпеченню дотримання вимог щодо законності кримінального провадження.

Керівництво зі сторони грає важливу роль в досудовому розслідуванні, бо саме за допомогою такого контролю зі сторони прокурора допомагають збільшити ефективність процесуальних дій, тактики проведення таких дій, та забезпечення прав і свобод особи, в першу чергу таких процесуальних дій що можуть вплинути на обмеження прав і свобод осіб.

При проведенні неефективного керівництва це може вплинути на якість, на ефективність і своєчасність проведення і отримання відомостей, що можуть мати відношення до кримінального провадження, такі докази можуть визнаватися недопустимими для їх подальшого використання.

В першу чергу для того щоб зрозуміти роль прокурора треба зазначити функції, які на нього покладені. Стаття 2 Закону України «Про прокуратуру» зазначає, що прокурор виконує наступну функцію як: «нагляд за додержанням законів органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство». А частина 2 статті 36 КПК зазначає, що прокурор здійснює функцію процесуального керівництва кримінальним провадженням[74]. Для чого взагалі потрібен такий учасник як прокурор в досудовому розслідуванні?

В процесі використання засобів отримання відомостей може виникнути випадок порушення чи обмеження прав і свобод особи, чи сама процесуальна дія може порушити засади кримінального провадження. Саме для того, щоб не допустити порушення таких прав, та порядок слідчої дії, тактики отримання відомостей, та для того щоб слідчий не міг зловживати процесуальними діями, які можуть обмежити права особи і використовується процесуальне керівництво прокурором.

В КПК можемо побачити, що слідчі дії поділені на ті, в яких не потрібна згода на їх здійснення чи такі дії в яких повинна бути згода прокурора на їх проведення.

До першої групи можна віднести: проведення опитування, допиту, одночасного допиту двох і більше осіб, проведення слідчого експерименту,

пред'явлення для впізнання. Проведення таких процесуальних дій без отримання згоди на це зумовлено в першу чергу тим, що сам факт таких слідчих дій не можуть призвести до порушення чи обмеження прав і свобод особи.

До процесуальних дій, проведення яких потрібне погодження з прокурором можна віднести: Обшук, ексгумація трупа, освідкування особи, добровільне відібрання біологічних зразків від особи. Такі дії передбачають попередній контроль прокурора, який виражається в тому, що прокурор надає згоду на проведення таких дій. Згода прокурора на проведення таких процесуальних дій зумовлена можливістю обмеження прав і свобод особи, тому проведення таких дій вимагає збільшення контроль за процесуальною діяльністю слідчого.

Якщо говорити про негласні слідчі дії, то законодавство забезпечує контроль зі сторони прокурора більш чітко. Наприклад проведення таких негласних слідчих дій як: негласне отримання зразків, спостереження за особою, аудіо-та відеоконтроль за особою, отримання інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, та інформаційних мереж, спостереження за особою. Використання вищезазначених процесуальних дій встановлює як попередній прокурорський контроль, так і наступний, що виражається в тому, що результати, які були отримані теж піддаються прокурорському контролю.

Вчений В.О. Прядко зазначає, що ефективність проведення такої діяльності, як процесуальне керівництво прокурора діє змогу підвищити ефективність отриманих результатів. В першу чергу через те, що прокурор може вказувати та спосіб отримання, та коло доказів під час проведення процесуальних дій. Це забезпечує дотримання вимог законності при проведенні таких слідчих дій, що можуть обмежувати права та свободи осіб [75, с. 45].

Можемо навести першу проблему, що стосується процесуального керівництва прокурором. В першу чергу треба зазначити, що прокурорський

нагляд є обмежений в випадках коли відбувається процесуальна діяльність до внесення відомостей до ЄРДР. Це зумовлює те, що при проведенні процесуальних дій можуть порушувати права і свободи особи, а прокурорський контроль не може бути застосований через відсутність нормативного закріплення такої діяльності.

Можна привести рішення ЄСПЛ «Кін проти України» в якому суд зауважив порушення статті 3 Конвенцій в плані неефективного проведення розслідування і те, що попередні слідчі процедури не відповідають вимогам ефективності, бо в першу чергу може здійснювати обмежений перелік процесуальних дій, а особи не мають жодного процесуального статусу, і тому гарантій захисту їх прав і свобод не мають, що призводить до неефективності такої діяльності [76].

Частина 2 статті 36 КПК передбачає повноваження прокурора в кримінальному провадженні і вказує на те в якій формі вони виражається. В першу чергу це стосується того, що прокурор має повний доступ до матеріалів кримінального провадження, він може як доручати органу досудового розслідування проведення досудового розслідування, так і доручати слідчому проведення певних процесуальних дій. В разі виявлення порушення з боку слідчого прокурор може скасовувати необґрунтовані та незаконні постанови слідчих. В разі якщо прокурор буде вважати, що через можливість порушення законності досудового розслідування та упередженості слідчого чи його неефективності в досудовому розслідуванні приймати рішення про відсторонення чи заміну слідчого в кримінальному провадженні.

Вивчаючи матеріали досудового розслідування прокурор може зазначати не лише законність порядку отримання та збирання відомостей він ще аналізує порядок збирання таких відомостей, повноту їх отримання та об'єктивність їх вивчення та закріплення, вивчає такі відомості, чи мають вони усі необхідні критерії задля того, щоб в подальшому вони були визнанні доказами. Також прокурор вивчає джерела отримання відомостей, а

також які джерела були використані та який об'єм відомостей можна було отримати з таких джерел. В разі того, що прокурор дійде висновку, що можуть бути відомості з інших джерел він повідомляє про таке слідчого із вказівкою до проведення певних процесуальних дій [77, с. 206].

Процесуальне керівництво прокурора може ще виражатися в тому, що прокурор буде давати процесуальні вказівки, щодо того як повинно відбуватися досудове слідство, впливати на проведення процесуальних дій, отримання відомостей і впливати на результат діяльності органів розслідування [78, с. 78–80].

Проблеми які можна побачити в процесуальному керівництві можна побачити завдяки науковим думкам вчених.

В першу чергу проблема була пов'язана з тим, що прокурор приймав участь в кримінальному провадженні і приймав роль як спостерігач, тобто неефективно виконував свої обов'язки. Так це може бути виражено в формалізмі процедури отримання дозволу на проведення певної процесуальної дії, це виражено в тому, що прокурор повинен ознайомитися з суттю кримінального провадження, проте виносив рішення лише через клопотання слідчого повністю не розібравшись в тому, чи взагалі пропорційна така слідча дія, чи можна отримати відомості шляхом її проведення [79, с. 42].

Іншою проблемою проведення процесуального керівництва прокурора в досудовому розслідуванні є в першу чергу велика кількість справ, якими повинні керувати прокурори, через яке може бути допущено неефективне та не часте процесуальне керівництво в досудовому розслідуванні щодо певної справи.

Можна привести приклад, який зазначається в літературі, що процесуальне керівництво виражається в перших днях після внесення відомостей в ЄРДР, а потім слідчий веде розслідування виходячи з вказівок прокурора. Процесуальне керівництво повинно здійснюватись поступово і відображатись в контролі під час проведення всього досудового

розслідування [79, с. 40]. Така проблема зумовлена великою загрузкою на прокурорів, через що вони не мають чисто фізично часу на постійне керівництво.

О. Д. Антонюк виражає думку про відокремлення понять нагляд і процесуальне керівництво. Він вважає, що при схожості такі поняття є різними за розумінням їх практичного використання. Він вказує, що нагляд здійснюється лише зовнішній характер, коли процесуальне керівництво і контроль можуть виражатися як в зовнішньому так і в внутрішньому виді; нагляд характеризується тим, що не втручається в оперативну діяльність досудового розслідування, а контроль характеризується саме втручанням в таку діяльність, про що можемо бачити в частині 2 статті 36 КПК, яка й закріплює контроль за органами досудового розслідування, можливість зміни слідчих, надання вказівок, тощо [80, с. 244].

Можна привести порівняння понять нагляду та процесуального керівництва О. В. Геселевим, який для аналізу використав КПК 1960 року. Він зазначає, що нагляд виражається в тому, що прокурор проводить такий нагляд якби ззовні, такий нагляд схожий на моніторинг, в якому особа лише формально контролює не маючи представлення щодо кримінальним проваджень, які вони ведуть. А якщо привести процесуальне керівництво, яке витікає з сучасного КПК, то можна побачити, що законодавець закріпив активну позицію прокурора щодо проведення досудового розслідування, проведення процесуальних дій, його доручення слідчим чи сам може їх проводити [78, с. 80].

І. М. Козьяков зазначає, що нормативне закріплення процесуальних норм визначає для сторони обвинувачення необхідність на перехід досудового розслідування та наглядової діяльності на новий рівень. Це зазначає, що в кожному досудовому розслідуванні критерієм успіху буде визнано ефективність проведення та контролю слідчих дій та всього розслідування, активна участь прокурора на стадії досудового розслідування, вивчення обставин кримінального правопорушення

прийняття слідчих дій, самостійна участь у проведенні таких дій, розгляд кола джерел, та якої інформації можна з неї отримати [81 с.103].

Підвищення ролі прокурора в процесуальному керівництві досудового розслідування впливає з того, що контроль справи буде вимагати не лише формального погодження прокурора щодо проведення певної слідчої дії, а сам факт зближення прокурора щодо контроль діяльності слідчого щодо певного кримінального провадження, так і те, що прокурор буде сам повинен бути обізнаний з суттю такого провадження.

Важливим також треба виділити участь не тільки прокурора в кримінальному провадженні та контроль за слідчим, а й керівником органу досудового розслідування.

О.М. Толочко зазначає, що стаття 39 КПК визнає повноваження керівника органу досудового розслідування, проте їх не можна назвати повноваженнями щодо процесуального керівництва справою [82, с. 61].

Попри те, що керівник органу досудового розслідування має повноваження щодо давання вказівок та ознайомлення з матеріалами справи, він може відсторонювати слідчого. Проте його вказівки не мають суперечити вказівкам прокурора, тобто маємо те, що керівник органу досудового розслідування не має права здійснювати процесуальне керівництво в повному об'ємі, бо його дії піддаються контролю з боку прокурора.

Відмінність діяльності прокурора від керівника органу досудового розслідування закладається в тому, що в повноваженнях прокурора є владно-розпорядчий характер його діяльності, це виражено в тому, що прокурор може направляти та вказувати слідчому щодо його діяльності, як проводити певні слідчі дії, слідчий повинен отримувати згоду на проведення певних процесуальних дій, тобто слідчий залежний в досудовому розслідуванні від прокурора.

Повноваження керівника органу досудового розслідування носять адміністративний характер, тобто така діяльність контролює організацію

роботи органу та слідчого, матеріальне забезпечення та взаємодія з іншими органами досудового розслідування.

А прокурор здійснює таку діяльність, яка напряму нормативно закріплена як контрольна, та має прямий вплив на використання засобів отримання відомостей, і контролю слідчих щодо отримання такої інформації.

Проте деякі вчені зазначають, що попри адміністративну направленість повноважень керівника органу досудового розслідування він ще має контрольні функції в кримінальному провадженні та вплив на цього, що якоюсь мірою можна визнати процесуальним керівництвом.

З цього випливає, що для чіткого встановлення та розмежування повноважень щодо процесуального керівництва, керівник органу досудового розслідування повинен бути обмежений повноваженнями щодо наприклад погодження певних процесуальних дій з керівником органу досудового розслідування, чи продовження строку проведення досудового розслідування [83, с. 13].

Проте така точка зору є спірною, бо в першу чергу керівник органу розслідування може давати свої вказівки щодо проведення певних процесуальних дій, що дає змогу їх використати навіть якщо прокурор не має часу на розгляд клопотань чи не має часу для того щоби розібратись в справі. Та нормативно закріплено те, що прокурор вважається процесуальним керівником справи, проте існування проміжної ланки не може призвести до порушення контролю процесуального керівництва прокурора над справою саме через те, що прокурор має більший об'єм повноважень та стоїть вище по вертикалі владних повноважень.

Наступною важливою проблемою щодо процесуального керівництва є заміна прокурора. така заміна може призводити до зменшення ефективності процесуального керівництва прокурора у досудовому розслідуванні. В першу чергу через те, що при зміні прокурора новому прокурору знадобиться час для того щоби дізнатися як обставини справи так і ознайомитися з інформацією яка вже була отримана.

Вчені дійшли до того, що керівники органів прокуратури можуть необґрунтовано змінювати прокурорів в досудовому розслідування, навіть не дотримуючись норм статті 37 КПК. Така заміна може бути викликана упередженістю таких керівників [79, с. 39].

Чи можливість існування такого явища як «технічний прокурор», роль якого виступає чисто формальна. При проведенні судового розгляду такий прокурор не зацікавлений в тому, щоб виконувати обов'язки державного обвинувачення. виражається в інертності та відсутності активності під час судового засідання[83].

З вищенаведеного можна зробити висновок, що для кримінального провадження незмінність прокурора є однією із заporук дієвості і ефективності досудового розслідування можливість процесуального керівника розуміти сіть справи, її обставини, та бути заінтересованим і підтриманні як законності, так і державного обвинувачення.

Висновки до розділу 3

1. Важливу роль для дотримання прав і свобод особи на стадії досудового розслідування грає судовий контроль слідчим суддею. Саме за допомогою такого учасника можна контролювати діяльність сторони обвинувачення на використання певних процесуальних дій.
2. Певні засоби отримання відомостей можуть порушувати чи обмежувати права та свободи осіб самим фактом їх використання, тому для їх використання необхідно узгодити зі стороною, яка забезпечує дотримання прав і свобод особи в досудовому розслідуванні.
3. Судовий контроль можна розділити на два види: попередній, який зазначається в тому, що проведення процесуальних дій вимагають попередньої згоди слідчого судді; та подальший судовий контроль, в якому перевіряють на дотримання прав і свобод особи дії, які вже були виконані стороною обвинувачення, та рішення які були прийняті.

4. Контроль за слідчим на стадії досудового розслідування закріплено повноваженнями за прокурором, який може керувати процесуальною діяльністю, вказувати на тактики та вказівки отримання відомостей, джерела, їх об'єм тощо.
5. Попри те, що за керівником органу досудового розслідування закріплено деякі контрольні функції, він виконує в першу чергу адміністративну діяльність, яка пов'язана з функціонуванням органу досудового розслідування, так і кожним слідчим, такий контроль включає в себе питання організаційні, матеріального забезпечення, тощо.
6. Законодавством передбачена неефективний механізм процесуального керівництва прокурором процесуальними діями на етапі до внесення відомостей в ЄРДР. Така проблема піднялась після справи «Кін проти України» в якій вказано неефективність процесуальних дій, їх обмеженість та не визначення процесуального статусу осіб»

ВИСНОВКИ

Закінчуючи дослідження засобів отримання відомостей в досудовому кримінальному провадженні треба зазначити, що даний інститут грає одну із центральних ролей в кримінальному провадженні. Засоби отримання відомостей включають в себе значний механізм та інструментарій за допомогою яких сторона обвинувачення може отримувати інформацію, яка в подальшому може бути використана в досудовому розслідуванні.

Даний інститут є багатокomпонентним і нерідко зачіпає проблемні питання щодо забезпечення гарантій, прав і свобод осіб проведення контролю процесуальних дій уповноважених, такий як судовий контроль чи процесуальне керівництво прокурором в досудовому кримінальному провадженні.

1) Виходячи з тлумачного словника термін засоби визначає як «спеціальна дія чи прийом за допомогою якого можна досягти певного результату». Стаття 92 вказує на те, яким чином отримується інформація на стадії досудового розслідування наприклад: а) Слідчі чи негласні слідчі розшукові дії; б) Витребування документів, речей висновків експертів; в) Збирання доказів та території іноземної держави шляхом використання міжнародної правової допомоги; г) інші процесуальні дії, наприклад такі, що стосуються заходів забезпечення кримінального провадження.

Такий термін як відомості теж не відображений в кримінальному процесуальному законодавстві, проте дуже часто використовується. Ми можемо бачити, як законодавець оперує такими поняттями як: «інформація»; «Відомості»; «обставини», «фактичні дані» та «докази», тому можна наголосити, що вони використовуються як синонімічні

В тлумачному словнику відомості визначається як: «повідомлення, певні факти про кого - , що-небудь».

Глава 4 КПК має назву «Поняття доказів, належність та допустимість при визнанні відомостей доказами». Виходячи з цього можемо дійти до того, що відомостями є процесуально значима інформація, яку отримують учасники кримінального провадження, використовуючи певні засоби їх отримання, з метою їх подальшого використання в кримінальному провадженні.

2)В науці кримінального процесу багато можемо побачити розгалужену систему засобів отримання інформації по різних критеріям. Багато вчених знаходять свої критерії і розширюють цю систему.

Існує часовий критерії засобів отримання відомостей: 1) до внесення відомостей в ЄРДР; 2) та ті , що використовуються на стадії досудового розслідування.

До внесення відомостей в ЄРДР можна вважати використання наступний дій: отримання та відібрання пояснень, тимчасове вилучення майна, обшук затриманого, огляд речей затриманого від отримання та відібрання відомостей та речей органів державної влади, місцевого самоврядування, фізичних чи юридичних осіб, проведення оперативно-розшукувальних дій.

За джерелом доказів вони можуть бути: 1)Вербальними тобто такі, які можна отримати шляхом їх отримання від учасників кримінального провадження, будь то допит, пояснення та показання.2)Невербальними можна вважати такі, які отримані шляхом використання в якості об'єкта певну річ, чи місце.

можна класифікувати в залежності від послідовності проведення слідчих дій:

- Первинні такими можна назвати засоби, які використовуються до внесення відомостей в ЄРДР і до повідомлення особі про підозру
- Подальші всі інші слідчі дії відносяться до цієї категорії

- Повторні. Вони виконуються тоді, коли проведення засобів отримання відомостей від особи було виконано з певним порушенням прав та свобод особи, якщо дані, які були отримані в результаті таких дій і отримані дані суперечать іншим відомостям.

Також засоби отримання відомостей можна класифікувати в залежності процесуальної підстави яких осіб така дія проводиться:

- За підставою слідчого або прокурора
- За постановою прокурора проводиться ексгумація трупа та освідування
- За згодою прокурора обшук, огляд допит в судовому засіданні на досудовій стадії
- За ухвалою слідчого судді

3) Законодавство розділяє такі засоби, які використовуються без можливості застосування примусу. До таких засобів можна віднести наступні слідчі дії: допит, одночасний допит двох чи більше осіб, пред'явлення до впізнання. Використання цих слідчих дій створює певну кількість проблемних питань, що можуть призвести до порушення прав і свобод осіб, та до самовикриття.

4) Законодавець передбачає випадки, коли проведення слідчих дій можливе з використанням примусу.

До засобів отримання відомостей можемо віднести наступні: особистий обшук, освідування, відібрання зразків для експертизи, проведення психіатричної та медичної експертизи, тощо

Використання примусу може зачіпати право особи не свідчити проти себе. Тому важливим є те на що направлений такий примус. Результат примусу повинен бути таким, щоб він не спонукав особу до активних вольових дій, Якщо сторона обвинувачення використовує примус, але не спонукає особи до вчинення активних дій, то не має жодного порушення в таких діях сторони обвинувачення. Але коли примусом слідчий чи прокурор

заставляють особу активно викривати шляхом певних дій себе чи своїх рідних, то тут є порушення права не свідчити проти себе та своїх рідних.

5) Роль судового контролю в першу чергу викликана необхідністю забезпечення законності та гарантування рівності та змагальності сторін. Це виникає з того, що сторона захисту має менше повноважень щодо проведення процесуальних дій, збирання доказів, саме тому стадій досудового розслідування повинна мати механізм забезпечення прав сторони захисту. Судовий контроль може бути виражений в тому, що: 1) Сторона захисту чи інший учасник кримінального провадження згідно статті 307 може подавати скарги на дії чи бездіяльність слідчого, прокурора, дізнавача; 2) Сторона захисту, потерпілий чи представник юридичної особи можуть ініціювати проведення слідчих гласних чи негласних (розшукових) дій. Що призводить до, того, що такі особи перестають залежати від волі сторони обвинувачення; 3) Проведення інших дій, таких як: Арешт, вилучення речей, тобто запобіжних заходів, які мають значення для кримінального провадження, за допомогою надання клопотань слідчому судді.

Судовий контроль ще виражається в тому, що використання певних гласних чи негласних слідчих (розшукових) дій потребують надання згоди зі сторони слідчого судді на їх проведення. Це пояснюється тим, що деякі процесуальні дії, можуть зачіпати права та свободи осіб, та порушувати гарантії особи в кримінальному провадженні.

б) Роль процесуального керівництва в досудовому розслідуванні грає важливу роль, прокурор допомагає в організації досудового розслідування, тактики її проведення, забезпечує дотримання прав і свобод осіб, та розглядає клопотання про проведення певних процесуальних дій.

До процесуальних дій, проведення яких потрібне погодження з прокурором можна віднести: Обшук, ексгумація трупа, освідування особи, добровільне відібрання біологічних зразків від особи. Такі дії передбачають попередній контроль прокурора, який виражається в тому, що прокурор надає згоду на проведення таких дій. Згода прокурора на проведення такої

процесуальних дій зумовлена можливістю обмеження прав і свобод особи, тому проведення таких дій вимагає збільшення контроль за процесуальною діяльністю слідчого.

Якщо говорити про негласні слідчі дії, то законодавство забезпечує контроль зі сторони прокурора більш чітко. Наприклад проведення таких негласних слідчих дій як: негласне отримання зразків, спостереження за особою, аудіо-та відеоконтроль за особою, отримання інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, та інформаційних мереж, спостереження за особою. Використання вищезазначених процесуальних дій встановлює як попередній прокурорський контроль, так і наступний, що виражається в тому, що результати, які були отримані теж піддаються прокурорському контролю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний процесуальний кодекс України// Відомості Верховної Ради України: кодекс від 13.04.2012, редакція від 25.11.2021, URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 1.10.2021).
2. Шепітько В. Ю. Пізнавальна функція слідчої діяльності та її інтерпретація в криміналістиці. Актуальні проблеми держави і права : зб. наук.пр. Одеса : Юрид. література, 2008. Вип. 44. С. 25–28.
3. Словник Української : в 11 тт. / за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970–1980. Т. 3. С. 307. URL : <http://sum.in.ua/s/zasib>. (дата звернення 1.10.2021).
4. Зеленецький В. С. Возбуждение уголовного дела. Харьков : КримАрт, 1998. 340 с.
5. Гмирко В. П. Продукт діяльності доказування в кримінальному процесі. *Часопис Національного університету Острозька*. Серія : Право. 2011. №1(3). С. 1–18.
6. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. Київ : Істина, 2014. 432 с
7. Городецька М. С. Кримінально-процесуальна компетенція слідчого органів внутрішніх справ : монографія. Дніпропетровськ, 2010. 232 с.
8. Острійчук О. П. Показання як процесуальне джерело доказів у кримінальному провадженні : дисертація ... кандидат. юридичних наук : 12.00.09. Київ : Національна академія прокуратури України, 2016. 243 с.
9. Старенький О. С. Витребування документів як засіб отримання доказів захисником у кримінальному провадженні: проблеми визначення процесуальної форми. *Вісник кримінального судочинства*. № 3. 2017. С. 58–69.
10. Уголовный процесс : учебник для ВУЗов / под общ. ред. П. А. Лупинской. Москва, 1995.

11. Михеєнко М. М., Нор В. Т., Шибіко В. П. Кримінальний процес України : підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Либідь, 1999. 536 с.
12. Сергєєва Д. Б. Щодо визначення поняття слідчих (розшукових) дій за новим Кримінальним процесуальним кодексом України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. № 2. 2013. С. 52–56.
13. Грошевий Ю. М. Поняття і класифікація засобів доказування в кримінальному процесі. *Вісник Академії правових наук*. 1997. №3 (10). С. 69–76.
14. Бірюков В. В. Інформаційні основи розслідування злочинів. *Форум права*. 2012. № 1. С. 97–100. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2012_1_16 (дата звернення 3.10.2021).
15. Білоус В. В., Білоус О. П. Інноваційні підходи до фіксування грошей як речових доказів у кримінальному провадженні. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. Вип. 17. 2017. С. 55–69.
16. Головецький М. О. Шляхи підвищення ефективності пред'явлення для впізнання. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2001. Спец. вип. С. 35–39.
17. Рогатинська Н. З., Мудрак Р. М. Особливості допиту малолітньої або неповнолітньої особи. *Право і суспільство*. 2014. № 5.2. С. 333–338.
18. Брянская Е. В. Аргументирующая сила доказательств при рассмотрении уголовных дел в суде первой инстанции : монография. Иркутск : ИГУ, 2015. 193 с.
19. Шингарьов Д. О. Забезпечення прав та законних інтересів осіб під час проведення допиту на стадії досудового розслідування : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків : *Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*, 2017. 223 с.
20. Бараннік Р. В. Право особи на свободу від самовикриття, викриття членів її сім'ї чи близьких родичів у кримінальному процесі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2003. 20 с.

- 21.Вапнярчук В. В. Витребування та отримання, проведення інших процесуальних дій як способи збирання доказів у кримінальному провадженні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 3. Т. 3.С. 85–89.
22. Крушинський С. А. Проблема визначення подання доказів як інституту кримінального процесуального права. *Форум права*. 2013. № 1.С. 532–536. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2013_1_90(дата звернення 15.10.2021).
- 23.Чемерис І. М. Проблемні питання збирання доказів у кримінальному провадженні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. №5. С. 341–343.
- 24.Лобойко Л. М. Реформування кримінально-процесуального законодавства в Україні (2006–2011 роки). Ч. 1: Загальні положення і досудове провадження. Київ : Істина, 2012. 288 с.
- 25.Гриненко С. О. Правове регулювання використання негласних методів отримання інформації. *Правова позиція*. 2018. № 1 (20). С. 37– 42.
26. Грошевий Ю. М. Поняття і класифікація засобів доказування в кримінальному процесі. *Вісник Академії правових наук*. 1997. №3 (10). С. 69–76.
- 27.Розовский Б. Г. Ненаучные заметки о некоторых научных проблемах уголовного процесса : эссе. Луганск : РИО ЛАВД, 2004. 600с.
- 28.Гмирко В. П. Діяльнісний погляд на реструктуризацію кримінального процесу: The attempt of dogmatic shawshank redemption? *Правова позиція*. 2018. № 1 (20). С. 21– 36.
- 29.Шумило М. Є. Досудові і судові докази у КПК України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 82–86.
30. Ващук О. П. Невербальна інформація в кримінальному провадженні : теоретико-методологічні основи : монографія. Одеса : Гельветика, 2017. 430 с.

31. Крушинський С. А. Проблемні аспекти збирання та подання доказів стороною захисту у кримінальному провадженні. *Університетські наукові записки*. 2017. № 63. С. 296–310.
32. Лисаченко С. Л. Процесуальне керівництво прокурора досудовим розслідуванням у частині застосування засобів отримання відомостей від особи. Серія: Право. 2019. № 55. С. 131–135.
33. Кримінальний процес : підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туман К82 та ін.; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. - Х. : Пр; 2013.-824 с] Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 1 / [В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель, В. О. Коновалова та ін.] ; за ред. В. Ю. Шепітька. – Харків : Право, 2019.
34. Карабут Л. В. Загальні положення кримінальної процесуальної діяльності : монографія. Луганськ : РВВ Луганськ. держ. ун-ту внутр. справ, 2014. 420 с.
35. Точиловский В. Новый УПК Украины – гибрид процессуальных моделей. 23 февраля 2013 г. URL : http://interjustice.blogspot.com/2013/02/blogpost_23.html (дата звернення 25.10.2021).
36. Лисаченко С. Л. Проблеми проведення допиту на стадії досудового розслідування. Порівняльно-аналітичне право. 2017. №6. С. 364–368. URL : http://www.pap.in.ua/6_2017/110.pdf. (дата звернення 25.10.2021).
37. Лисаченко С. Л. Напрями підвищення ефективності засобів отримання відомостей від особи у досудовому кримінальному провадженні. *Jurnalul juridic național : teorie și practică*. 2019. № 1. С. 187–191. (дата звернення 25.10.2021).
38. Постанова Верховного Суду України від 9 червня 2016 р. № 5-360кс15. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/B2B4E3B408D62CBBC2257FF4003D556B](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/B2B4E3B408D62CBBC2257FF4003D556B)(дата звернення 25.10.2021).
39. Шингарьов Д. О. Забезпечення прав та законних інтересів осіб під час проведення допиту на стадії досудового розслідування : автореф. дис. ...канд. юрид. Наук : 12.00.09. Харків : *Національний юридичний*

- університет імені Ярослава Мудрого, 2017. 22 с. URL : http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Shingarov/a_Shingarov.pdf (дата звернення 23.10.2021).
40. Лоскутов Т. О. Предмет регулювання кримінального процесуального права : монографія. Київ : Юридичний світ, 2016. 416с.
41. Лобойко Л. М. Реформування кримінально-процесуального законодавства в Україні (2006–2011 роки). Ч. 1: Загальні положення і досудове провадження. Київ : Істина, 2012. 288 с.
42. Майстренко М. М. Процесуальне інтерв'ювання як напрямок нового світогляду. Процесуальне та криміналістичне забезпечення досудового розслідування : тези доповідей учасників наук.-практ. семінару, 30 листопада.
43. Лисаченко С. Л. Відмінності процесуального інтерв'ю від допиту та опитування. Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики. Та оперативно-розшукової діяльності : тези III Всеукраїнської наук.-практ. конф., Хмельницький, 1 бер. 2019 р. Хмельницький : НАДПСУ, 2019. С. 487–489.
44. Бараннік Р. В. Право особи на свободу від самовикриття, викриття членів її сім'ї чи близьких родичів у кримінальному процесі України : автореф. дис. ... кандидат юридичних наук : 12.00.09. Київ, 2003. 20 с.
45. Корякін Р. В. Підвищення ефективності обшуку як складова вирішення завдання щодо захисту порушених злочином майнових прав особи. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2010. Вип. 2. С. 105–111. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2010_2_16 (дата звернення 26.10.2021).
46. Тарасенко К. В., Сокиран М. Ф. Права людини при примусовому отриманні зразків для експертизи. *Форум права*. 2014. № 4. С. 322–326. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index. (дата звернення 27.10.2021).
47. Юдківська А. Ю. Привілей проти самообвинувачення – в пошуках принципу. *Вісник Академії адвокатури України*. 2007. №2. С. 138–145.

- 48.Рішення ЄСПЛ у справі Яллох проти Німеччини від 11 липня 2006 р. URL : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-119759>.
- 49.Рішення ЄСПЛ у справі Саундерс проти Сполученого Королівства від 17 грудня 1996 р. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=001104115&filename=CASE%20OF%20SAUNDERS%20v.%20THE%20UNITED%20KINGDOM%20%20\[Russian%20Translation\].pdf](https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=001104115&filename=CASE%20OF%20SAUNDERS%20v.%20THE%20UNITED%20KINGDOM%20%20[Russian%20Translation].pdf). (дата звернення 28.10.2021).
- 50.Oksana V. Kaplina, Olha H. Shylo, Ivan A. Titko Using the samples of human biological materials in the criminal procedure : the practice of the European Court of Human Rights. *Wiadomości Lekarskie*. 2019. Т. LXXII. № 8.Р. 1576–1581(дата звернення 28.10.2021).
- 51.Лисаченко С. Л. Окремі примусові засоби отримання відомостей від особи у досудовому кримінальному провадженні у контексті свободи від самовикриття та права не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 6. С. 316–321.
- 52.Лисаченко С. Л. Отримання зразків почерку як один із засобів отримання відомостей від особи у досудовому кримінальному провадженні. IV Львівський форум кримінальної юстиції «Кримінальна юстиція: quo vadis?» :зб. тез міжнар. наук.-практ. конф. Львів : *Львівський державний університет внутрішніх справ*, 2018. С. 110–111.
- 53.Примусовий відбір зразків у особи для проведення експертизи : метод. рек. / О. В. Лускатов, В. В. Рогальська, А. І. Терещенко, В. Д. Людвік, К. М. Пантелєєв, Н. В. Павлова, Г. С. Бідняк. Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2017. 36с.
- 54.Рішення ЄСПЛ у справі «P.G. ТА J.H. ПРОТИ СПОЛУЧЕНОГО КОРОЛІВСТВА» від 25 вересня 2001. URL: <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=419>(дата звернення 29.10.2021).
- 55.Баулін О. В. Особливості отримання біологічних зразків особи для проведення експертизи у досудовому розслідуванні. *Криміналістика і*

- судова експертиза. 2015. Вип. 60. С. 222-231 URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2015_60_27 (дата звернення 29.10.2021).
56. Шингарьов Д. О. Забезпечення прав та законних інтересів осіб під час проведення допиту на стадії досудового розслідування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків : Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2017. 22 с. URL:http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Shingarov/a_Shingarov.pdf (дата звернення 1.11.2021).
57. Рішення ЄСПЛ у справі Функе проти Франції від 23 лютого 1993 р. URL:[https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=001-100744&filename=CASE%20OF%20FUNKE%20v.%20FRANCE%20-%20\[Russian%20Translation\].pdf](https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=001-100744&filename=CASE%20OF%20FUNKE%20v.%20FRANCE%20-%20[Russian%20Translation].pdf) (дата звернення 1.11.2021).
58. Берназ В., Спільник С., Комарницька О. Обшук особи відповідно до КПК України. *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2014. Vol. 1, Iss. 5. С. 219-230. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/evrpol_2014_1_5_23(дата звернення 1.11.2021).
59. Деревняк Д. В. Криміналістична тактика обшуку та особистий обшук : необхідність удосконалення. *Криміналістичний вісник*. 2015. № 2. С. 104–108. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/krvis_2015_2_16 (дата звернення 1.11.2021).
60. Комарницька О. Особистий обшук : сучасний стан та перспектива. *Часопис Академії адвокатури України*. 2014. Т. 7, № 2. С. 41–46. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaau_2014_7_2_6 (дата звернення 1.11.2021).
61. Комарницька О. Особистий обшук : сучасний стан та перспектива. *Часопис Академії адвокатури України*. 2014. Т. 7, № 2. С. 41–46. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaau_2014_7_2_6 (дата звернення 1.11.2021).
62. Дело Быков против России от 10 марта 2010 г. Прецеденты Европейского Суда по правам человека по России. 2010. №7. С. 28–52. URL:<https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=001->

- 109644&filename=CASE%20OF%20BYKOV%20v.%20RUSSIA%20-%20[Russian%20Translation].p(дата звернення 1.11.2021).
- 63.Рекомендація Rec(2001)10 Комітету Міністрів країнам-членам Ради Європи від 19 вересня 2001 р. за Європейським кодексом поліцейської етики та коментар до неї (прийнята Комітетом Міністрів Ради Європи на 765-му засіданні заступників міністрів) //URL: https://hrea.org/wp-content/uploads/2021/02/Recommendation-Rec200110_European-Code-of-Police-Ethics_Ukrainian.pdf(дата звернення 3.11.2021).
- 64.Рішення ЄСПЛ у справі Надточій проти України 15.05.2008р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_404#Text (дата звернення 3.11.2021).
- 65.Коваль А. А. Деякі проблеми судового контролю під час призначення та проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Юриспруденція. 2018.№ 31. С. 134–137.
- 66.Реалізація нового КПК України у 2013 році (моніторинговий звіт) /О. А. Банчук, І. О. Дмитрієва, З. М. Саїдова, М. І. Хавронюк. Київ : ФОП Москаленко О. М., 2013. 40 с.
- 67.Полухович О. І. Судовий контроль при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій : дисертація ... кандидат юридичних наук : 12.00.09. Харків : Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2017.219с.
- 68.Завтур В. А. Розгляд та вирішення слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження: сучасні проблеми формування судово-контрольного провадження. Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року: ідеологія та практика правозастосування: колективна : колективна монографія / за заг. ред. Ю. П. Аленіна ; відпов. завип. І. В. Гловюк. Одеса : Гельветика, 2018. С. 574–597.

69. Ільченко С. Ю. Судовий контроль за дотриманням конституційного права особи на недоторканність житла : реальність чи примарність судової функції. Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення : матеріали постійно діючого наук.-практ. семінару (м. Харків, 26 жовт. 2018 р.). Харків : Право, 2018. Вип. 10 (ювіл.). С. 64–68
70. Кузубова Т. О. Правові засади інституту тимчасового доступу до речей і документів у кримінальному провадженні : автореферат. дисертація кандидат юридичних наук : 12.00.09. Дніпро : *Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ*, 2019. 16 с.
71. Запотоцький А. П. Особливості тимчасового доступу до речей і документів під час досудового розслідування злочинів у сфері будівництва. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 2. С. 131148. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknuvs_2017_2_13. (дата звернення 3.11.2021).
72. Джеремі Макбрайд Європейська конвенція з прав людини та кримінальний процес. – К.: «К.І.С.», 2010 – 576 с.
73. Закон України «Про прокуратуру»: Закон від 14.10.2014 № 1697-VII редакція від 11.07.2021
74. Прядко В. О. Мета, завдання та суть прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва негласними слідчими (розшуковими) діями. Судова апеляція. 2015. № 1. С. 42-49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Suap_2015_1_8 (дата звернення 6.11.2021)
75. Рішення ЄСПЛ у справі Кін проти України від 18 грудня 2018 р URL : <http://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-191982>. (дата звернення 6.11.2021)
76. Гринів О. Вказівка прокурора як форма процесуального керівництва досудовим розслідуванням. Університетські наукові записки. 2016. №1. С. 205-212. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2016_1_21 (дата звернення 6.11.2021)

77. Геселев О. Процесуальний статус та повноваження прокурора за новим Кримінальним процесуальним кодексом України. *Слово Національної школи суддів України*. 2012. №1(1). С. 78–92.
- 78.35 неформальних практик у кримінальному судочинстві України / О. А. Банчук, І. О. Дмитрієва, Л. М. Лобойко, З. М. Саїдова. Київ : Арт-Дизайн, 2014. 48 с
79. Антонюк О. Д. Співвідношення прокурорського нагляду і процесуального керівництва в діяльності прокурора під час досудового розслідування кримінальної справи . *Університетські наукові записки*. 2009. №4. С. 240–247. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2009_4_45 (дата звернення 6.11.2021)
80. Козьяков І. М. Криміналістична теорія організації та процесуального керівництва прокурором досудовим розслідуванням: постановка проблеми. *Вісник кримінального судочинства*. 2018. № 1. С. 98–105. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2018_1_12
81. Толочко О. Правова природа процесуального керівництва прокурором досудовим розслідуванням . *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 2. С. 60-64. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnapu_2012_2_13. (дата звернення 6.11.2021)
82. Степанов А. Б. Співвідношення прокурорського нагляду , відомчого та судового контролю під час досудового розслідування : автореф. дис. Канд. . юрид . наук : 12.00.09. Харків : Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2018, 21с. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Stepanov/a_Stepanov.pdf (дата звернення 6.11.2021)
83. Сущенко В. Колективна безвідповідальність прокурорів. *Новое время*. 7 грудня 2017. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/kolektivnabezvidpovidalnist-prokuroriv-2332471.html> (дата звернення 6.11.2021)